

OPLEIDING SOCIAAL WERK
Sociaal-cultureel werk

ONTSPAN MAAR,
HET IS TIJD OM VROUW TE ZIJN

DE ONTWIKKELING VAN EEN METHODISCH
VERANTWOORDE VROUWENWERKING IN HET
RODE KRUIS OPVANGCENTRUM ANTWERPEN LINKEROEVER

Scriptie van
Katrijn TIEBOS
tot het behalen van
het diploma bachelor sociaal werk

academiejaar 2007-2008

VOORWOORD

Tijdens het tweede jaar van mijn opleiding voor Sociaal – cultureel werkster koos ik het Antwerps minderhedencentrum, de8 als stageplaats. Ik heb daar binnen het project Divers!City meegewerkt aan de begeleiding van allochtone verenigingen in het zichzelf zichtbaar maken in het Antwerps sociaal cultureel middenveld. Dit was een boeiende, leerrijke invalshoek voor mijn verdere loopbaan.

Voor de stage in het derde jaar ben ik op zoek gegaan naar een plaats waar ik aan de slag kon met een concrete, bij voorkeur allochtone, doelgroep. In het middelbaar onderwijs volgde ik de opleiding Jeugd en Gehandicapten Zorg. Een residentiële opvang voor vluchtelingen leek me de ideale mogelijkheid om beide opleidingen te combineren.

Alvorens jullie mee te nemen in mijn vier maanden durend avontuur vind ik het noodzakelijk een aantal mensen te bedanken.

In het bijzonder mijn dank aan Lieve Lecluyse en Lynn Symoens die mij beiden zowel tijdens mijn stage als bij het schrijven van mijn eindwerk hebben ondersteund. Zij hebben er allebei voor gezorgd dat ik alle groeikansen die ik op mijn pad ben tegengekomen heb aangenomen en er het beste heb uitgehaald.

Niet in het minst wil ik ook Ines Van Frausum bedanken, mijn trouwe collega in de vrouwenwerking. Zonder haar, als vriendin, als collega, had ik dit nooit op deze manier kunnen verwezenlijken.

Mijn oprechte appreciatie gaat naar de vrouwen die tijdens mijn stage in het Opvangcentrum verbleven. Het vertrouwen en de vriendschap die ik van velen van hen heb mogen ervaren, is uniek.

Verder wil ik mijn vriend, mijn grootvader, mijn ouders en mijn zus bedanken voor het kritisch nalezen van dit werkstuk en voor het mij met raad en daad bij te staan!

Bedankt!

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
INHOUDSOPGAVE	4
INLEIDING	6
HOOFDSTUK 1: EEN OPVANGCENTRUM VOOR ASIELZOEKERS	7
1.1. Hoe is de opvang van asielzoekers in België tot stand gekomen?	7
1.2. Opvangcentrum Rode Kruis te Antwerpen Linkeroever	8
1.3. Hoe kom je in dit centrum terecht?	10
HOOFDSTUK 2: EEN VROUWENWERKING IN EEN OPVANGCENTRUM	11
2.1. Probleemanalyse	11
2.2. Probleem = nood?	12
2.2.1. Vaststellingen onderzoek	13
2.2.2. Observatie	15
2.2.3. Behoeftepeiling	15
2.3. Situatianalyse	16
2.3.1. Wie is een vluchteling, wie is een asielzoeker?	16
2.3.2. Vrouwelijke vluchteling	16
2.3.3. Waarom vluchten ze?	16
2.3.4. Vrouwelijke vluchtelingen in het Rode Kruis Opvangcentrum	18
2.3.5. Welke knelpunten zie je wanneer je met vrouwen aan de slag wilt?....	18
2.4. Positieanalyse	19
2.4.1. Positie vrouwen	19
2.4.2. Positie Opvangcentrum	20
2.4.3. Positie interne partners	20
2.4.4. Positie partners	21
2.5. Mijn motivatie	21
HOOFDSTUK 3: EEN METHODISCH VERANTWOORDE VROUWENWERKING	22
3.1. Ongewenste situatie en gewenste situatie	23
3.2. Einddoelstellingen, gewenste situatie	23
3.2.1. Geschikte ruimte	23
3.2.2. Aanspreekpunten	24
3.2.3. Netwerkvorming	24
3.2.4. Kansen bieden	24
3.2.5. Zoveel mogelijk vrouwen bereiken	24
3.3. Tussendoelen	25
3.4. Projectgrenzen en randvoorwaarden	26
3.5. Communicatieplan	27
3.5.1. Affiches	27
3.5.2. Inschrijvingen	27
3.5.3. Mond aan mond reclame	28
3.6. Planning van de activiteiten	28
3.6.1. De voorbereidingsfase	28
3.6.2. De uitvoeringsfase	30
3.6.3. De evaluatiefase	33
HOOFDSTUK 4: BELANG VAN EVALUATIE	35
4.1. Wat is evalueren?	35
4.1.1. Soorten evaluatie	36
4.1.2. Functies van evaluatie	38
4.1.3. Criteria voor evaluatie	40
4.1.4. Moeilijkheden bij evaluatie	41
4.2. Evaluatiemodel gekoppeld aan de praktijk	42
4.2.1. Evaluatie door de begeleiding	43
4.2.2. Evaluatie door de doelgroep	43

HOOFDSTUK 5: RESULTATEN	47
5.1. Geschikte ruimte	47
5.2. Aanspreekpunten.....	49
5.3. Netwerkvorming	50
5.4. Kansen bieden	52
5.5. Zoveel mogelijk vrouwen bereiken.....	53
AANBEVELINGEN IN FUNCTIE VAN EEN VROUWENWERKING	54
TEN SLOTTE	55
BIJLAGE 1: Individuele gesprekjes	57
BIJLAGE 2: Foto's methodiek.....	59
BIJLAGE 3: Logo vrouwenwerking	60
BIJLAGE 4: de activiteiten	61
BIJLAGE 5: Evaluatieformulier voor de begeleiding.....	73
BIJLAGE 6: Foto's ideeënbus en evaluatiemethodiek	74
BIJLAGE 7: Handleiding evalueren in kleine groepjes.....	75
LITERATUURLIJST	77

INLEIDING

Laat me jullie nog even wegwijs maken. Dit werk telt vijf hoofdstukken.

In het eerste hoofdstuk vertel ik jullie iets meer over mijn stageplaats en de context hieromtrent. In dit hoofdstuk lezen jullie eerst hoe de opvang van asielzoekers in België is tot stand gekomen. Om zo tot een concreet beeld van de opvang in mijn stageplaats te komen.

Een volgend hoofdstuk onthult mijn probleemstelling. Het is een zeer uitgewerkt hoofdstuk zodat ik een gemotiveerde basis heb om op verder te gaan.

In hoofdstuk 3 kom ik tot de oplossing, een methodisch verantwoorde vrouwenwerking, voor het door mij opgevangen probleem. In de vorm van een projectplan lezen jullie hoe ik aan de slag ben gegaan en welke keuzes ik heb gemaakt.

In hoofdstuk 4 ontrafel ik een deel van mijn oplossing en ga ik dus dieper in op het onderdeel 'evalueren'. Dit deel onderbouw ik met een stuk theorie om dan verder tot een aantal eigen meningen en werkwijzen te komen.

In het laatste hoofdstuk vinden jullie per doelstelling de resultaten van mijn werk.

Ten slotte vinden jullie nog enkele vrijblijvende aanbevelingen!

HOOFDSTUK 1: EEN OPVANGCENTRUM VOOR ASIELZOEKERS

1.1. Hoe is de opvang van asielzoekers in België tot stand gekomen?

Mijn stageplaats, het Rode Kruis Opvangcentrum Antwerpen Linkeroever, organiseert opvang voor asielzoekers. Vandaar dat ik eerst wens te bespreken hoe deze opvang in België tot stand is gekomen.

De opvang van asielzoekers wordt in België georganiseerd door het Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers (FEDASIL).

Dit agentschap is er gekomen doordat België de conventie van Genève heeft ondertekend en zich hierdoor verbonden heeft bescherming te bieden aan vluchtelingen op het Belgische grondgebied.

Vóór 1986 was er geen sprake van een georganiseerd opvangbeleid. De vluchteling werd ingeschreven in een gemeente naar keuze en werd naar een Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) doorverwezen voor financiële steun. Gedurende de jaren tachtig telde men gemiddeld 8.000 asielaanvragen per jaar.

In november 1986 kwam hier verandering in. Doordat de OCMW's van Brussel dreigden 200 vluchtelingen over te brengen naar de 4 rijkste gemeenten in België, ontstond het eerste opvanginitiatief. Het Klein Kasteeltje te Brussel (onder de verantwoordelijkheid van de toenmalige staatssecretaris Miet Smet) was geboren. De bedoeling was dat de asielzoekers er voornamelijk materiële ondersteuning zouden krijgen en dat het OCMW pas tussenkwam wanneer de asielaanvraag ontvankelijk werd verklaard.

Al steeg de opvangcapaciteit van het Klein Kasteeltje de volgende jaren van 300 naar 500 plaatsen toch kon men slechts een kwart van de nieuwe asielzoekers opvangen.

De rest werd rechtstreeks doorverwezen naar de OCMW's.

Vanaf dan voerde de overheid ook het vrijwillige spreidingsplan in dat ervoor zou moeten zorgen dat de asielzoekers beter verspreid zouden worden over de verschillende OCMW's.

Het is op het moment dat de Berlijnse muur valt en de aanvragen voor asiel in België stijgen tot 13.000 dat de Belgische overheid aan het Rode Kruis vraagt om crisisopvang te organiseren voor asielzoekers. Er zullen snel 14 Rode Kruis opvangcentra ontstaan en de Vlaamse overheid opent ook een nieuw centrum op de legerbasis van Florennes.

In 1993 is er in België een recordaantal asielaanvragen door de crisis in Bosnië (27.000).

Tussen 1994 en 1997 daalt het aantal asielaanvragen sterk en de opvangcentra kunnen nu fungeren als eerste opvangstructuur zoals oorspronkelijk was bedoeld.

Eind jaren negentig leidde de crisis van Kosovo echter opnieuw tot een forse stijging (40.000 in 2000) van de asielaanvragen. Ondanks het ontstaan van nieuwe opvangmogelijkheden konden de opvangcentra de hoge toeloop toch niet aan. De mensen werden weer onmiddellijk doorverwezen naar de OCMW's die werden gestimuleerd om lokale opvanginitiatieven in hun gemeenten te organiseren. De regulariseringscampagne van 2000 was een groot succes. Mensen die al jaren op hun uitspraak wachtten kregen hierdoor de kans om wettelijke verblijfsdocumenten te krijgen.

In 2001 besliste de regering de opvang in twee fases veel strenger te laten verlopen. In de eerste fase, de ontvankelijkheidsfase, wordt er alleen materiële hulp voorzien. In de tweede fase, de gegrondheidsfase, wordt er ook financiële hulp voorzien. Hierdoor nam het aantal asielaanvragen een fikse duik. Om de materiële hulp mogelijk te maken kwamen er 10.000 opvangplaatsen bij.

Om de opvang van asielzoekers beter te organiseren ging in mei 2002 Fedasil van start, het federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers. De hoofdtak van Fedasil is om alle opvangplaatsen in België te coördineren en om te zorgen voor kwaliteitsvolle opvang en begeleiding zowel voor de eigen federale centra als de centra van het Rode Kruis, de Niet Gouvernemente Organisations en de lokale opvanginitiatieven.

Na het recordjaar van 2000 zijn er nu jaarlijks 15.000 asielaanvragen in België. Vele van deze mensen worden opgevangen in één van de 16.000 plaatsen (vastgesteld door opvangnetwerk in 2006).

Op maandag 7 mei 2007 is de nieuwe asielwet van start gegaan. Er worden daarin duidelijke regels over de asielopvang gebundeld. De voornaamste veranderingen zijn: materiële steun tijdens de gehele procedure en de invoering van opvang in stappen.¹

1.2. Opvangcentrum Rode Kruis te Antwerpen Linkeroever

- Het Rode Kruis organiseert opvang

Het Rode Kruis organiseert sinds 1989 een deel van de opvang van asielzoekers op vraag van de Federale overheid. De overheid gaf namelijk aan dat de eigen opvangcapaciteit voor asielzoekers ontoereikend was. Omdat één van de centrale

¹ Fedasil. *Internet*, 16 februari 2008. (<http://www.fedasil.be/home/Geschiedenis/>)

grondbeginselen van het Rode Kruis het verminderen van het menselijke leed is, kon men deze opdracht niet weigeren.

De opvangplaatsen van het Rode Kruis worden verdeeld tussen Vlaanderen (1077 opvangplaatsen in 11 centra) en de Waalse gemeenschap (1029 opvangplaatsen in 5 centra).

- Het oude internaat van de zeevaartschool

In April 1999 vonden 400 Kosovaarse vluchtelingen onderdak in het toenmalige internaat van de Zeevaartschool te Antwerpen Linkeroever. Men kon ondervinden dat de solidariteit van de bevolking van de onmiddellijke omgeving overweldigend was.

Velen brachten vrijwillig kleding, speelgoed,... Tegen september van datzelfde jaar hadden vele Kosovaren het centrum verlaten. Sommigen keerden terug naar Kosovo, anderen kregen in België een uitkering en mochten zich (tijdelijk) vestigen.

De overheid besliste naar aanleiding van deze gebeurtenis het internaat om te vormen tot een opvangcentrum voor asielzoekers.

- Concreet

Mijn stageplaats biedt op drie terreinen hulp aan asielzoekers. Eerst en vooral zorgen ze voor onderdak, voedsel, beddengoed, toiletartikelen,... dus voor de bevrediging van de materiële basisbehoeften. Ten tweede biedt men medische en psycho - sociale ondersteuning. Tot slot kan men er ook terecht met allerlei vragen i.v.m. de asielprocedure. Belangrijk is dat de mensen, ondanks het feit dat ze worden bijgestaan door de assistenten van het centrum, wel steeds zelf verantwoordelijk blijven voor de eigen procedure.

De medewerkers van het centrum werken samen met allerlei organisaties op verschillende gebieden:

Gezondheid:	Onderwijs:
vier artsen die om de beurt permanentie hebben,	kleuterschool in Burcht,
Kind en Gezin,	lagere school op Antwerpen Linkeroever,
ziekenhuizen (Sint - Vincentius: bevellingen, St. Elizabeth: tandartsen),	middelbare school: Koninklijk Atheneum aan de Roosevelt plaats,
Andanté (Centrum Geestelijke Gezondheidszorg).	Stad Antwerpen: Huis van het Nederlands, Pina (integratiecursussen).
Opvang asielzoekers:	Anderen:
Lokaal Opvang Initiatief (OCMW),	Sparta Linkeroever (Voetbalploeg),
Fedasil (hoofdzetel - dispatching),	De Elegast (Hulp in centrum),
Dienst Vreemdelingen Zaken (DVZ),	Pajoke (Ondersteuning slachtoffers mensenhandel),

Commissariaat Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen,	Balie voor juridische bijstand,
Rode kruis (Vooral: andere centra, hoofdzetel in Mechelen -Opvang Asielzoekers- , Tracing).	Sodexo (Maaltijden).

Naast deze drie basisopdrachten worden er in het centrum ook activiteiten georganiseerd. De doelgroep wordt opgesplitst in deeldoelgroepen. Assistenten worden verantwoordelijk gesteld voor een deeltaak, wat betekent dat ze in staan voor de organisatie van activiteiten voor de bijhorende deeldoelgroep.

1.3. Hoe kom je in dit centrum terecht?

Mensen die vluchten uit het eigen land, vragen asiel aan in een ander land. Concreet gebeurt dit in België bij de Dienst Vreemdelingen Zaken (DVZ) te Brussel. Zij onderzoeken of België bevoegd is om de asielaanvraag te behandelen. Vervolgens worden er twee korte interviews van de asielzoeker afgenomen (één voor DVZ en één voor Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen) en kunnen ze een röntgenfoto laten nemen. Ten slotte wordt hen op de dienst Dispatching van Fedasil een plaats toegewezen in een opvangcentrum of in een Lokaal Opvang Initiatief (LOI) in België. De Lokale Opvang Initiatieven van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, worden normaal pas toegewezen op aanvraag en na een verblijf van minimum vier maanden in een opvangcentrum. Als gevolg van het tekort aan plaatsen in opvangcentra worden mensen soms rechtstreeks doorverwezen naar een LOI.

Het Rode Kruis opvangcentrum is slechts één van de vele mogelijkheden. Bij de verdeling van de mensen over de verschillende centra houdt men rekening met:

- de verspreiding van mensen met dezelfde nationaliteit over verschillende centra zodat ze niet één centrum kunnen domineren,
- het zorgen voor het samenwonen van zowel alleenstaanden als gezinnen in de centra om de vereenzaming te voorkomen.

HOOFDSTUK 2: EEN VROUWENWERKING IN EEN OPVANGCENTRUM

Als beginnend stagiaire of medewerker gaat men samen met jou op zoek naar een deeltaak. Er wordt rekening gehouden met je wensen maar er wordt ook gekeken naar wat er al bestaat en welke dingen er nog zouden kunnen bijkomen. Dit is de eerste keer, dat er werd vermeld dat er nood is aan een vrouwenwerking. Met dit voorstel in het achterhoofd ben ik gaan kijken of die nood ook wel echt bij de mensen leeft. Het besluit van dit deel van mijn eindwerk is dat er wel degelijk een nood en een mogelijkheid is om een vrouwenwerking op te starten binnen de context van het Rode Kruis Opvangcentrum Antwerpen Linkeroever.

2.1. Probleemanalyse

Tot een goed jaar geleden was er in het opvangcentrum een goed draaiende vrouwenwerking die op regelmatige wijze activiteiten organiseerde. Nu wordt er niets meer gedaan voor de vrouwen van het centrum. De begeleiders die vroeger de vrouwenwerking op zich namen, geven aan dat ze om een heel aantal redenen minder gemotiveerd zijn geraakt:

Door ziekte en door personeelstekort is het moeilijk om activiteiten te organiseren. Het is ook moeilijk om samen een vrouwenwerking te dragen als je niet vaak samen op dienst bent.

Ze geven ook aan dat de manier waarop zij in het verleden de vrouwenwerking organiseerden niet werkt voor het publiek dat er door de veranderde asielwet nu in het centrum verblijft. Het is namelijk zo dat je met dit publiek minder activiteiten kunt organiseren die meerdere weken na elkaar verder lopen.

Verder evalueren de vorige begeleiders van de vrouwenwerking de eigen activiteiten wel maar geven zij geen kansen aan de doelgroep om de activiteiten te evalueren. Dit zou de oorzaak kunnen zijn dat de werking vervreemdt van wat noodzakelijk is voor de doelgroep. Waaruit dan weer volgt dat er minder mensen naar de activiteiten komen, wat demotiverend werkt voor het personeel.

Ik vind het belangrijk om stil te staan bij de verschillende partijen en meer bepaald bij hun visie rond het opstarten van een vrouwenwerking in het centrum.

- Wanneer je als nieuwe werknemer of stagiaire in het opvangcentrum aan de slag gaat, mag je voor je persoonlijke deeltaak de eigen voorkeur opgeven. Mijn persoonlijke interesse gaat uit naar de vrouwenwerking. Het gaat om een doelgroep waarmee ik nog nooit heb gewerkt en ik vind het een uitdaging. Mijn persoonlijke voorkeur en de nood in het centrum zorgen ervoor dat de centrumverantwoordelijke en ik vrij snel tot een consensus komen met betrekking

tot mijn hoofdopdracht en eventueel mijn eindwerk. Wanneer ik besluit om voor mijn eindwerk extra in te zoomen op het aspect evalueren binnen het projectplan is de centrumverantwoordelijke enthousiast. Hij vindt het een aspect dat zeker bruikbaar is in de vrouwenwerking maar ook naar het bredere centrum toe. Hij vindt het, naar eigen zeggen, iets waar nu te weinig aandacht aan besteed wordt.

- Van gesprekken met personen die vroeger hebben ingestaan voor de vrouwenwerking heb ik veel kunnen opsteken. Zij wijzen me op specifieke kenmerken voor het werken met vrouwen in een dergelijke context:
 - problemen met kinderopvang,
 - problemen met steelgedrag,
 - problemen met groepsdynamica,
 - problemen met de verblijfsduur, ...Ze zeggen duidelijk blij te zijn dat er mensen aan de slag gaan met de vrouwenwerking maar uiten ook hun bezorgdheid. Vooral met betrekking tot de verblijfsduur van vrouwen in het centrum. Om deze redenen, geven ze aan te denken dat het moeilijk is iets constructief te doen en meer te doen dan alleen maar het organiseren van een wekelijkse activiteit. Om hieraan tegemoet te komen heb ik besloten te werken met een projectplan. Zo behoed ik mezelf ervoor niet enkel recreatief te werken maar ook bepaalde doelen na te streven.
- Zoals ik al aangaf gaat mijn persoonlijke interesse uit naar het werken met vrouwen voornamelijk omdat het een doelgroep is waar ik nog maar nauwelijks mee in contact ben gekomen. Wanneer ik de noden van de vrouwen in het centrum leer kennen, bevestigt dit nogmaals mijn keuze. De dingen waar vele vrouwen naar verlangen (ontspanning, warmte, vriendschap, uitblinken,...) zijn dingen die ik als persoon en als vrouw ook noodzakelijk vind. Door dit te ontdekken kan ik mij nog meer achter mijn project plaatsen.
- Ook de vrouwen van het centrum steunen mijn gemotiveerde houding. Via allerlei kanalen:
 - individuele gesprekjes²,
 - invullen van voorkeerpapieren³,
 - opkomst bij activiteitenwordt duidelijk dat ze nood hebben aan een vrouwenwerking. Dit zorgt voor een toename van mijn motivatie.
- Tot slot: de overige collega's. De meesten waren zeer enthousiast. Ze zeggen zelf de nood te voelen in het centrum en vinden het van daaruit een zeer goed initiatief. Al snel wordt er een collega, I., bereid gevonden om zich mee achter de vrouwenwerking te plaatsen. Zij zet de vrouwenwerking voort als mijn stage is afgerond.

2.2. Probleem = nood?

Vooraleer ik besluit om een nieuwe vrouwenwerking op te starten, stel ik mezelf de vraag of er wel nood aan is. Op verschillende manieren heb ik nagegaan of er vraag is naar een vrouwenwerking.

Uit informele gesprekjes, die ik heb met vrouwelijke bewoonsters, verzamel ik heel wat informatie. Alle vrouwen waarmee ik sprak geven aan dat ze nood hebben aan

² Bijlage nr. 1 p. 57

³ Bijlage nr. 2 p. 59

een vrouwenwerking, aan een plaats speciaal voor vrouwen. Verder geven ze specifieke voorkeuren voor activiteiten weer. Sommigen willen gaan zwemmen, willen leren fietsen, willen uitstappen doen. Een vrouw geeft ook aan te willen koken voor het centrum. Wel geven ze aan dat bij het organiseren van een vrouwenwerking ook best kinderopvang wordt georganiseerd omdat zij vaak verantwoordelijk zijn voor de kinderen. Een uitgeschreven versie van enkele gesprekjes vind je in bijlage⁴.

Verder baseer ik mij op onderzoek dat andere mensen hebben gedaan (2.2.1), en trek ik besluiten uit observaties in het opvangcentrum (2.2.2).

Ten slotte hebben I. en ik een methodiek uitgedacht om bij de opening van het vrouwenlokaal na te gaan aan welke activiteiten er nood is (2.2.3).

2.2.1. Vaststellingen onderzoek

Ik geef hier kort een samenvatting van de argumenten die worden geformuleerd in een onderzoek van Young Women's Christian Association (YWCA) om te werken volgens een genderspecifieke benadering.

Er is nood aan een specifieke opvang en begeleiding van vrouwelijke vluchtelingen in België omdat:

de vrouwelijke vluchtelingen vaak over *minder zeggingskracht en mondigheid beschikken* omdat ze komen uit traditionele culturen waar het openbaar leven voornamelijk aan mannen toebehoort. Het gezinsleven echter behoort aan de vrouw toe. Minder scholing, minder verworven kansen,... kunnen ervoor zorgen dat vrouwen over minder zeggingskracht en mondigheid beschikken om voor hun situatie op te komen en hun noden ter sprake te brengen.

Zowel mannen als vrouwen hebben vaak dezelfde *vluchtmotieven*. Er zijn echter ook vluchtmotieven specifiek voor vrouwen. Het is zo dat in de conventie van Genève van 1951 deze vrouwelijke factor onvoldoende in rekening wordt gebracht. Het prototype van de vluchteling was dat van de kritische, mannelijke, intellectuele en politieke activist met een hoog profiel in verzet, die georganiseerd en ideologisch gedreven is. Gendergebonden vormen van vervolging zoals genitale verminking, verkrachting,... passen niet onmiddellijk in dit plaatje.

Omwille van de maatschappelijke positie en de sociale status in het land van herkomst, die het hun niet mogelijk maakt om zelf politiek actief te zijn, zijn vrouwen vaak het slachtoffer van *afhankelijke vervolging*. De vervolging van de vrouw is vaak een weg tot het bereiken van een ander doel, namelijk via de vrouw haar verwanten onder druk zetten of informatie in winnen. De vrees voor vervolging is hierdoor niet minder reëel.

Vrouwelijke vluchtelingen zijn tijdens de vlucht *bijzonder kwetsbaar*. Tijdens de vlucht worden gezinnen vaak gescheiden waardoor de vrouw de zorg voor kinderen verder alleen draagt. Als alleenstaande vrouw loop je tijdens de vlucht meer risico om situaties van (seksueel) geweld mee te maken.

Een aantal vrouwen worden tijdens de asielprocedure geconfronteerd met *vrouwspecifieke problemen*. Omdat vrouwen vanuit de traditionele rolverdelingen in

⁴ Bijlage nr. 1 p. 57

het herkomstland vaak weinig ervaring hebben met gerechtelijke zaken. Vooral voor ongeletterde en laaggeschoolde vrouwen is het niet evident om aan autoriteiten het vluchtverhaal te vertellen en om zich de exacte data te herinneren. Het is voor vrouwen vaak erg belangrijk dat de interviewer, de tolk,... een vrouw is.

Vooral voor alleenstaande vrouwen met of zonder kinderen zijn er vrouwspecifieke problemen in de opvangcentra. Voorbeelden zijn onder andere: benaderd worden door mannelijke medebewoners, onvoldoende hygiëne en privacy, gezondheidsproblemen,... De meeste vrouwelijke vluchtelingen zijn terughoudend en niet mondig genoeg om over hun persoonlijke noden te spreken met de staf van het centrum (zeker niet met mannelijke medewerkers).

Traditionele rolverdeling tussen man en vrouw spelen een rol bij de toegang van vrouwelijke vluchtelingen tot *opleidingen*. Het is vaak de man die eerst een opleiding of baan aangaat. Wanneer vrouwen dan toch de weg naar opleidingen vinden, moeten ze vaak vroegtijdig afhaken omwille van gezondheidsproblemen, zwangerschap of gebrek aan kinderopvang.

Kansen op de *arbeidsmarkt* zijn nog net iets beperkter voor de vrouwelijke dan voor de mannelijke vluchtelingen. Beiden ondervinden moeilijkheden bij het vinden van werk omwille van gebrek aan kennis van de taal, niet erkende diploma's of door discriminatie door de werkgever. Met uitzondering van het schoonmaakwerk zijn de kansen van de vrouw met betrekking tot het vinden van een baan beperkter dan die van een man. Ook met betrekking tot opleidingen die kunnen leiden tot meer kansen op werk speelt de traditionele rolverdeling, waardoor ze in eerste instantie de zorg voor kinderen gaan opnemen, een rol.

Door het wegvallen van het sociaal en/of familiaal netwerk zijn de leden van het vluchtgezin meer dan in het herkomstland op elkaar aangewezen. Omdat de rollen van man en vrouw drastisch veranderen treden er nogal eens *spanningen op in de partnerrelatie*. Bovendien verwerken mannen en vrouwen de nieuwe situatie anders. Mannen hebben het soms moeilijk met het aanvaarden van de nieuwe situatie, in het bijzonder met het feit dat ze niet langer de kostwinner van het gezin zijn of dat ze van steun moeten leven. Zij hebben het vaak moeilijk om hierover met hun partner te praten. Vrouwelijke vluchtelingen echter hebben meer behoefte om hun ervaringen met anderen te delen.

Vrouwelijke vluchtelingen zijn de motor van het integratieproces van hun gezin, aangezien zij de verantwoordelijkheid dragen voor de *opvoeding* van de kinderen. Dit is een bijkomende zorg die vooral zwaar weegt op alleenstaande vrouwen. Ze worden in België geconfronteerd met nieuwe uitdagingen zoals het leren omgaan met cultuurverschillen, gedragsproblemen bij de kinderen omwille van de vluchtervaringen, financiële problemen, gebrek aan informatie over vrijetijdsmogelijkheden voor de kinderen en een tekort aan kinderopvang. Zij hebben op dit vlak veel behoefte aan ondersteuning, informatie en uitwisseling.

Door het wegvallen van het sociale netwerk én de zorg voor de kinderen lopen vrouwelijke vluchtelingen meer dan mannen de kans om in een *sociaal isolement* vast te geraken. De vriendschapsrelaties zijn beperkt en de opbouw ervan met landgenoten en de lokale bevolking is niet altijd evident. Contacten zijn voor hen toch heel belangrijk om ervaringen te delen, advies in te winnen, informatie te verkrijgen en de taal te oefenen.

Vrouwelijke vluchtelingen van welk herkomstland ook hebben gezamenlijke ervaringen van voor, tijdens of na de vlucht. Hierdoor hebben ze de behoefte hierover met elkaar of met autochtone vrouwen te praten. Gespreksthema's kunnen zijn: opvoeding van kinderen, de partnerrelatie en de uitwisseling van praktische informatie over allerlei aspecten van de nieuwe samenleving. Bij vele vrouwen is er schroom om te praten in het bijzijn van mannen. De aanwezigheid van vrouwen echter geeft hen een gevoel

van gemeenschappelijkheid en maakt dat ze zich sterker voelen. Een ontmoetingsplaats voor (vlucht) vrouwen is dus noodzakelijk.

De ondergeschikte positie van vrouwen in het herkomstland heeft een invloed op hun mondigheid in het gastland. Dit speelt een rol in de contacten met bepaalde instanties en sociale diensten. Opkomen voor hun situatie is niet altijd evident en daarom is het noodzakelijk om genderbewust te zijn binnen de reguliere hulpverlening. Men moet o.a. mogelijke drempels voor vrouwen in de organisatie detecteren en minimaliseren. Men moet op de hoogte zijn van de situaties van vrouwen in het herkomstland, om er rekening mee te houden en men moet zoveel mogelijk vrouwelijke hulpverleners inzetten.⁵

2.2.2. Observatie

Verder concludeer ik de noodzaak aan een vrouwenwerking uit mijn observaties op twee manieren.

- Enerzijds zie ik vaak vrouwen maar gewoon wat rondhangen. Als ik naar het waarom vraag, geven ze aan zich te vervelen. Ze zeggen geen doel te hebben, niet te weten wat ze dagelijks kunnen doen.
- Anderzijds kan ik zien dat wanneer we een activiteit organiseren de vrouwen zeer enthousiast zijn. Ze willen allemaal weten wat we gaan doen en willen met velen deelnemen.

2.2.3. Behoeftetepeiling

Omdat I. en ik het echt belangrijk vinden om na te gaan wat de vrouwen zelf willen, hebben we een methodiek uitgedokterd waarbij de vrouwen hun voorkeuren voor bepaalde activiteiten kunnen uiten. Wij hebben papieren gemaakt per activiteit waarop ze hun namen kunnen schrijven. Elke activiteit hebben we ook via pictogrammen en foto's bekend gemaakt zodat de taal geen barrière is.

Vanaf de eerste bijeenkomst is het duidelijk dat deze werkvorm, met onze doelgroep, bruikbaar is. Ze begrijpen wat we bedoelen en iedereen vult massaal haar naam in. Ik geef hier een overzicht per categorie van het aantal vrouwen die een dergelijke activiteit wensen.

Beauty	35	Filmavond	10
Zwemmen	28	Fietsen	8
Museum bezoek	22	Gesprek	5
Koken	15	Zingen	4
Dansen	12	Knutselen	1

Om een beeld te krijgen van de methodiek die ik heb gebruikt, heb ik foto's in bijlage opgenomen.⁶

⁵ YWCA-ANTWERPEN, *Opvang en begeleiding van vrouwelijke vluchtelingen: nood aan een genderbenadering*. Antwerpen, YWCA, Juni 2003. (niet - gepubliceerd onderzoek)

⁶ Bijlage nr. 2 p. 59

2.3. Situatianalyse

2.3.1. Wie is een vluchteling, wie is een asielzoeker?

“Een vluchteling is een persoon die met reden vreest vervolgd te worden wegens zijn of haar ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep.”

“Een asielzoeker, is iemand waarvan wordt onderzocht of hij of zij als vluchteling kan erkend worden.”⁷

België vangt vluchtelingen op omdat het één van de landen is die de Conventie van Genève en het Protocol van New York heeft ondertekend (22 april 1953). Daarnaast is België ook akkoord om aan vluchtelingen een aantal basisrechten te garanderen.⁸

2.3.2. Vrouwelijke vluchteling

“Net zoals het onmogelijk is om te spreken over ‘de’ vluchteling, is het moeilijk te spreken over ‘de’ vrouwelijke vluchteling. Elke vrouw heeft immers haar eigen achtergrond en vluchtverhaal. Toch vertonen de situaties van vrouwelijke vluchtelingen een aantal gemeenschappelijke kenmerken:

- Vrouwelijke vluchtelingen zijn vrouwen die in conflict zijn geraakt met machthebbers in hun herkomstland. De dreiging of angst waar zij mee geconfronteerd werden, heeft zulke omvang aangenomen dat zij genoodzaakt waren te vluchten.
- Als gevolg van hun vlucht hebben ze familie en vrienden moeten achterlaten en hebben ze afscheid moeten nemen van hun land.
- Vrouwen die nog niet erkend zijn in het land waar ze asiel aanvragen verkeren in grote onzekerheid over hun verblijfsmogelijkheden.
- Door het wegvallen van hun sociale netwerk zijn de leden van het gezin waartoe zij behoren veel meer dan voorheen op elkaar aangewezen, waardoor de sterke én de zwakke kanten van de gezinsrelatie versterkt aan het licht komen.
- Vrouwelijke vluchtelingen hebben vaak last van gevoelens van ontworteling en hebben meestal problemen om zich aan te passen aan alle veranderingen. Vrouwelijke vluchtelingen komen in veel gevallen uit rurale gebieden en zijn vaak arm en analfabeet. De meeste vrouwen hebben geen geld of mogelijkheden om door te reizen naar een westers land en worden opgenomen in een vluchtelingenkamp binnen de eigen regio. Hoewel het meestal vrouwen zijn die gedwongen worden hun huizen te verlaten en op de vlucht te slaan, blijft dit feit vaak verborgen omdat de meeste vluchtelingen die erin slagen in het westen asiel aan te vragen mannen zijn.
- Bovendien zijn vrouwen ook vaak het slachtoffer van mensenhandel. Naar schatting 500.000 vrouwen zijn op die manier de Europese Unie binnengekomen.”⁹

2.3.3. Waarom vluchten ze?

“De meeste vrouwen verlaten hun land om dezelfde redenen als mannen, namelijk om te ontkomen aan vervolging omwille van hun ras, nationaliteit, godsdienst, de sociale groep waartoe ze behoren of omwille van hun politieke overtuiging. Vrouwen kunnen echter ook vrouwspecifieke redenen hebben om te vluchten. Ze krijgen bijvoorbeeld te

⁷ Fedasil. *Internet*, 16 februari 2008. (<http://www.fedasil.be/home/Geschiedenis/>)

⁸ Rode Kruis. *Internet*, 02 februari 2008. (<http://www.rodekruis.be/NL/Activiteiten/Asiel/>)

⁹ SCHEEPERS, S., *Vrouwelijke vluchtelingen in België*. Brussel, Rol en samenleving vzw, maart 2002.

maken met verminking, verkrachting als oorlogswapen, steniging wegens (vermeent) [sic] overspel, gedwongen huwelijk en moord uit eerwraak. De vluchtmotieven van vrouwen kunnen in vier categorieën onderverdeeld worden:

- Deelname aan klassieke verzetsdaden

Veel vrouwen slaan op de vlucht om dezelfde redenen als mannen. Ook vrouwen voeren klassieke verzetsdaden uit (lid zijn van –gewapende- verzetsgroepen, organiseren van betogingen, schrijven van artikels tegen het regime, enz.), organiseren politieke vergaderingen of zijn lid van een politieke groepering. Voor de meeste mannelijke vluchtelingen vormt de deelname aan klassieke verzetsdaden het directe vluchtmotief, terwijl deze reden voor slechts een minderheid van de vrouwen de onmiddellijke aanleiding vormt van hun vlucht.

- Zijdelingse politieke betrokkenheid

De zijdelingse politieke betrokkenheid van vrouwen komt tot uiting in bijvoorbeeld het wassen van kleren voor verzetsstrijders, het verbergen van tegenstanders van het regime, het verplegen van mensen of het verspreiden van pamfletten. De ondergeschikte positie waarin vrouwen zich in grote delen van de wereld bevinden houdt ook in dat hen een meer actieve rol in het verzet vaak niet toegestaan wordt. Genoemde activiteiten worden niet altijd vanuit een persoonlijke overtuiging uitgevoerd, maar ook om bijvoorbeeld zichzelf of haar kinderen te beschermen. Bovendien kunnen vrouwen ook vervolgd worden om iemand anders, waar het de vervolgers eigenlijk om gaat, onder druk te zetten. Een vrouw kan bijvoorbeeld worden vervolgd of gevangengezet om haar echtgenoot of broer te chanteren of te intimideren. Bij dit soort vervolging is er frequent sprake van seksueel geweld, wat niet zozeer wordt gezien als eerroof van de vrouw zelf, maar meer als het schenden van de familie - eer of van de waardigheid van de gemeenschap waartoe zij behoort.

- Seksediscriminatie en seksespecifiek geweld

Gendergebonden vervolging heeft betrekking op oorzaken van vervolging die samenhangen met het geslacht van een persoon. De term verwijst naar een situatie waarin een vrouw zich actief of passief verzet tegen onderdrukkende normen of wetten die haar door een regime of door een sociaal-culturele omgeving worden voorgeschreven. Zo kan een vrouw zich verzetten tegen kledingvoorschriften, familierechtelijke regels, gedwongen geboortebeperving, genitale verminking, enzovoort en omwille van dit verzet vervolgd worden, zowel door de overheid, die dit seksespecifiek geweld toelaat of zelf toepast, als door haar directe omgeving van familie en/ of woongemeenschap.

- Seksueel geweld

Dit omvat alle vormen van schendingen die zowel binnenskamers als op straat plaatsvinden, zoals verkrachting of gedwongen prostitutie. Seksueel geweld kan gebruikt worden als martelmethode, om de identiteit van een vrouw aan te tasten en haar verzet te breken. Het kan als middel gebruikt worden om informatie over een verwant te bekomen, of als wraakactie op de echtgenoot en/of de hele familie of bevolkingsgroep waartoe de vrouw behoort. Soms dient seksueel geweld als straf wanneer een vrouw zich niet aan de heersende sociale rolpatronen houdt. Seksueel geweld komt frequent voor tijdens (burger)oorlogen: oorlog en verkrachting blijken doorgaans hand in hand te gaan. In het algemeen is seksueel geweld geen op zichzelf staande gebeurtenis, maar een onderdeel van een reeks traumatische gebeurtenissen die door oorlog en andere vormen van georganiseerd geweld worden veroorzaakt.¹⁰

¹⁰ SCHEEPERS, S., *Vrouwelijke vluchtelingen in België*. Brussel, Rol en samenleving vzw, maart 2002.

2.3.4. Vrouwelijke vluchtelingen in het Rode Kruis Opvangcentrum

In het Rode Kruis Opvangcentrum Antwerpen Linkeroever verblijven continu tussen de 70 en de 80 vrouwen die ouder dan 18 jaar zijn. Deze vrouwen zijn afkomstig uit zeer uiteenlopende werelddelen en landen:

Afrika:	Azië:	Europa:	Midden-Oosten:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Angola ▪ Guinee ▪ Kongo ▪ Somalië ▪ Uganda ▪ ... 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ China ▪ Rusland (Eurazië) ▪ Sri Lanka ▪ ... 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bosnië – Herzegovina ▪ Roemenië ▪ Servië ▪ Tsjechië ▪ ... 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Irak ▪ Iran ▪ Syrië ▪ ...

Ik bestudeer de groep vrouwen op vrijdag 18 april 2008. Op dit moment verblijven er tweeënzeventig vrouwen (+18 jaar) in het centrum. Vijfentwintig van hen zijn alleen gevlucht. De zevenenveertig andere vrouwen zijn samen met familieleden gevlucht.

Gevlucht met:	Aantal vrouwen:
Alleen	25
Alleen met kinderen	22
Met man en kinderen	13
Alleen met man	7
Met ouders	4
Met broers/zussen	1

2.3.5. Welke knelpunten zie je wanneer je met vrouwen aan de slag wilt?

- Onlangs wijzigde de asielwet. Een gevolg hiervan is dat mensen gedurende een kortere tijd in het opvangcentrum verblijven. Activiteiten die elkaar opvolgen zijn dus niet geschikt doordat er een groot verloop van de vrouwen is. Ik ga op zoek naar wat vrouwen willen, gedurende de korte tijd dat ze in een opvangcentrum verblijven.
- Vele vrouwen in het centrum hebben kinderen. Zij dragen hiervoor vaak alleen de zorg. Dit belemmert hen om deel te nemen aan activiteiten. Het is een mogelijkheid om de momenten met de vrouwen te laten doorgaan op dagen dat de kinderwerking ook activiteiten doet. Kindjes die nog niet naar school gaan mogen mee deelnemen aan de activiteiten. In het lokaal is een speelhoek voorzien.
- Vele vrouwen isoleren zich of zijn sterk op zichzelf gericht. Met aantrekkelijke activiteiten die hen aanspreken moeten we hen proberen overtuigen.
- Door het feit dat velen onder hen niets hebben, hechten ze veel waarde aan materiële zaken, aan het hebben van dingen. Hierdoor kan je begrijpen dat sommige vrouwen onder hen af en toe iets stelen.
- Vaak heersen er onderling tussen de vrouwen conflicten. Deze zijn voor ons als assistenten niet steeds bekend. Toch kan dit ervoor zorgen dat bepaalde vrouwen het lokaal niet betreden of aan een activiteit niet deelnemen omdat ze weten dat een andere dame dat wel doet. Ik heb het hier dan over conflicten die ontstaan zijn in het centrum zelf.

- Anderzijds zijn er ook de etnische conflicten. Hiermee bedoel ik dat er conflicten kunnen zijn tussen bepaalde bevolkingsgroepen die ervoor zorgen dat samenleven niet steeds gemakkelijk is. Van alle culturele conflicten kan je als assistent geen weet hebben. Toch is het belangrijk om dit, wanneer je in een dergelijke context werkt, op te volgen.
- Mensen die in een opvangcentrum verblijven zijn vaak zeer onrustig en hebben problemen met slapen door de situatie die zij hebben ondergaan. Onder hen zijn ook vrouwen.
- De vrouwen in het opvangcentrum hebben ongetwijfeld veel kwaliteiten. Toch kennen we ze niet steeds. Wanneer we hen stimuleren, hen materiaal aanbieden kunnen die kwaliteiten misschien zichtbaar worden. Het zal de vrouwen zelfvertrouwen geven.
- Er zijn vrouwen die niet weten wat er met hen gebeurt. Die hun rechten, ... niet kennen. Een moment, een plaats om vragen te stellen kan hier een oplossing voor zijn.
- Het netwerk, de contacten van vrouwen in een opvangcentrum beperken zich vaak tot contacten met vrouwen uit het eigen thuisland. Taal kan een hindernis zijn om naar een vrouwenwerking te komen waar alle vrouwen voor zijn uitgenodigd. Aan de hand van activiteiten zullen we vrouwen van verschillende culturen/ nationaliteiten/ taalachtergronden met elkaar in contact brengen. Uit eigen ervaring (taal is ook vaak het probleem tussen assistent en bewoner) weten we dat het taalkundige probleem niet noodzakelijk een onoverkomelijke hindernis is: non-verbale communicatie, Nederlands Tweede Taal en mengelingen van verschillende talen kunnen een basis zijn voor ruimere grensoverschrijdende netwerken.

2.4. Positieanalyse

Wanneer je een vrouwenwerking wilt opstarten, zijn er vele actoren die meespelen. Eerst en vooral heb je de vrouwen zelf. Zij hebben, door het leven in een opvangcentrum, een bepaalde positie. Ook het centrum en de begeleiding hebben hun kijk op doelstellingen, mogelijkheden en beperktheden. Verder zijn er nog vele externe partners die een actor zijn in het gehele proces.

2.4.1. Positie vrouwen

Als ik uit eigen ervaring de positie van de vrouw als vluchteling moet omschrijven dan kan ik deze alleen maar benoemen met het woord 'onzeker'. Niet alleen of ze al dan niet verblijfsrecht in België krijgen is onzeker, ze botsen op verschillende dingen die hen onzeker maken of die onzeker zijn.

Voorbeelden hiervan zijn vrouwen die in het centrum iemand leren kennen. Ook van hen weet je niet hoe de procedure zal lopen dus er is veel onzekerheid over de bindingen die je aangaat met vrienden/vriendinnen.

Hiermee samenhangend, de alleenstaande mannen die in het centrum op zoek gaan naar affectie, vriendschap, seks, ... en die in hun zoektocht soms het respect voor de vrouw vergeten. Vrouwen hebben vaak te maken met opmerkingen, avances, ...

Ook heerst er onzekerheid in verband met andere gewoonten en middelen in het gastland. Vele dingen zijn voor hen vaak niet gekend, er heerst onzekerheid in verband met de eigen reactie op voeding, schoonheidsproducten, ...

Ook het gevoel aan hun lot overgelaten te zijn, brengt onzekerheid met zich mee. Vrouwen die gevlucht zijn met kinderen hebben ook die onzekerheid er nog eens bovenop. Hoe gaan kinderen reageren op de nieuwe omgeving? Gaan ze het goed doen op school?

Deels doordat de vrouwen beperkte mogelijkheden hebben qua budget, taalvaardigheid en mobiliteit blijkt hun vrijetijdsinvulling beperkt. Vele vrouwen dragen hiervan effectief de gevolgen. Ze geven aan dat ze zich vaak vervelen, veel tijd hebben om over alles na te denken en hierdoor beginnen te piekeren waardoor slapen weer een probleem wordt, ... Verder geven ze aan sterk en continu aangewezen te zijn op het eigen gezin. Dit belast de relaties binnen de gezinnen. Wanneer er een vrouwenwerking wordt opgestart komt men tegemoet aan deze zorg. Maar ook dit brengt onzekerheid met zich mee. Word ik aanvaard in de groep? Blijven de activiteiten elkaar opvolgen? Wat met mijn kinderen tijdens de activiteiten? Hoe veilig is deze groep, kan ik mezelf zijn?

Verder verwijs ik voor de positie van de vrouwen in een opvangcentrum nog graag naar een onderzoek van Young Women's Christian Association – Antwerpen (YWCA – Antwerpen). De uitgeschreven versie hiervan kan je vinden onder 2.2.1.

2.4.2. Positie Opvangcentrum

Om de nood aan een vrouwenwerking in te lossen is er een wisselwerking nodig tussen enerzijds de vrouwen en anderzijds het centrum. Doordat er vroeger al een vrouwenwerking was, is er hiervoor een budget en een lokaal voorzien (Dit is echter een polyvalente ruimte! Wanneer dit niet wordt gebruikt voor vrouwenactiviteiten kan het gebruikt worden als gespreksruimte.). Het centrum wil dus actief mee aan de slag gaan en moedigt ook werknemers en stagiaires aan om actief dingen te organiseren voor vrouwen. Het activeren van vrouwen vraagt bij de opstart van een vrouwenwerking heel veel tijd. Je moet eigenlijk continu bezig zijn met reclame maken, motiveren, ... Ook hiervoor krijgen wij in de planning van het uurrooster de nodige ruimte. Wanneer we een activiteit aankondigen, wordt er steeds zeer positief op gereageerd. Dit werkt aanmoedigend.

2.4.3. Positie interne partners

Intern willen wij ook samenwerken met andere werkingen. Wanneer wij moeders kunnen activeren om mee op uitstappen voor kinderen te gaan, hebben we meer begeleiding en geven we de verantwoordelijkheid voor de opvoeding in de handen van

de moeders. Op die manier krijgen de vrouwen de kans om er eens tussen uit te zijn met de kinderen.

De collega's die vroeger de vrouwenwerking organiseerden stonden aan het begin van mijn stage kritischer ten opzichte van een nieuwe vrouwenwerking. Door hun jarenlange ervaringen met het werken in een centrum enerzijds en het organiseren van een vrouwenwerking anderzijds, hadden ze op voorhand een aantal bedenkingen, bezorgdheden. Uiteindelijk hebben ze ons vrij gelaten om te experimenteren. Nu ze zien dat het tot een draaiende vrouwenwerking heeft geleid, zijn ze veel positiever.

2.4.4. Positie partners

Verder is het zeer belangrijk om als begeleidsters van de vrouwenwerking niet alles op de eigen schouders te nemen. In de Antwerpse context zijn er vele partners die actief dingen doen waar je met vrouwen aan kan deelnemen. Voorbeelden van partners: Het Intercultureel Vrouwen Centrum Antwerpen (IVCA) organiseert activiteiten van allerlei aard. Omdat er in hun doelgroep ook vluchtelingen zitten, kennen zij deze doelgroep goed. Zij kunnen zich dus goed inleven in onze vrouwen en zijn attent voor mogelijke problemen die zich kunnen voordoen. Kind en Gezin is een andere mogelijke partner. Deze richt zich naar de moeders met jonge kinderen. De samenwerking kan zitten in het samen organiseren van vorming, de opvolging van de alleenstaande moeders, ... Stad Antwerpen, Zuiderpershuis, ... organiseren ook allerlei activiteiten waaraan je met vrouwen kunt deelnemen. In de mate van het mogelijke willen wij gebruik maken van dit aanbod of een samenwerking opzetten.

2.5. Mijn motivatie

Ik ben zeer gemotiveerd om met de vrouwenwerking aan de slag te gaan vanuit mijn eigen vrouw zijn. Uit mijn persoonlijke ondervinding van nood aan ontspanning, aandacht, een luisterend oor en groepsvorming wil ik het graag mogelijk maken voor andere vrouwen.

Ook het feit dat ik de nood in het centrum kan voelen en ondervinden, motiveert me sterk om er voor te gaan.

De motivatie van mijn collega in de vrouwenwerking stimuleert me ook. Zonder haar had ik dit niet aangedurfd.

Dat ook andere collega's en de centrumverantwoordelijke achter me staan, werkt motiverend. Het vertrouwen dat ze in me hebben, zorgt ervoor dat ik extra geëngageerd ben om me te bewijzen.

HOOFDSTUK 3: EEN METHODISCH VERANTWOORDE VROUWENWERKING

In een van de bronnen die ik ter voorbereiding van mijn eindwerk las, ontdekte ik een nuttige indeling van de werkzaamheden in organisaties. In het boek wordt het onderscheid gemaakt tussen: improvisatie, projectmatig werken en routinematig werken. In mijn stageplaats kon ik deze drie manieren van werken terugvinden.

- "Theorie"¹¹

	Improvisatie	projectmatig	Routinematig
Wanneer?	Ad hoc (plotseling)	Te voorzien	herhalend
Resultaat?	Onzeker	Redelijk zeker	Zeker
Berekendheid?	Nieuw, plotseling	Nieuw, planmatig	Bekend
Vrijheid?	Veel vrijheid	Vooraf doordacht	Nauwelijks vrijheid
Werkwijze?	Chaotisch	Geleidelijk, duidelijker	Duidelijk, vaste procedure

- Praktijk: mijn stageplaats

Improvisatie	Projectmatig	Routinematig
Inspelen op gebeurtenissen of mogelijkheden. Bijvoorbeeld: praatgroepen georganiseerd vanuit Fedasil, uitstap naar gratis festival in Antwerpen, ...	Deelwerkingen. Bijvoorbeeld: Vrouwenwerking, kinderwerking, tienerwerking, ...	Vaste taken behorende bij de diensten. Bijvoorbeeld: Receptie openen, registratie bij maaltijden, jobcontrole, ...

Het ontwikkelen van een methodisch verantwoorde vrouwenwerking in de vorm van een projectplan wordt niet alleen verantwoord door bovenstaand schema. Wel helpt het om het projectmatig werken te plaatsen in de context van mijn stageplaats. Verder zijn motivaties voor het projectmatig werken: systematiek, regelmatig kunnen bijsturen enzovoort. Ik wil niet louter een activiteitenpakket ontwikkelen maar wil op een systematische manier aan de slag, op weg naar duidelijk afgelijnde doelstellingen. Verder heb ik het idee dat een extra belichting van het evalueren van een project een meerwaarde is. Dit stimuleert namelijk een regelmatige terugblik die kan leiden tot bijsturen en verbetering ten dienste van de vrouwenwerking.

Wat hierna volgt is het projectplan dat ik heb uitgeschreven om met de vrouwen van het centrum aan de slag te gaan. Het opstellen van doelstellingen die je wilt bereiken zorgt ervoor dat je meer doordacht te werk gaat. Hierdoor maak je dus de overstap van improvisatie naar het projectmatig werken.

¹¹ De Koning, N., *Projecten aansturen*. Academic Service, Den Haag, 2004.

3.1. Ongewenste situatie en gewenste situatie

Ongewenste situatie (OS), beginsituatie:		Gewenste situatie (GS), eindsituatie:
De vrouwenwerking die er was is niet meer actief.		Een vrouwenwerking die wekelijks activiteiten organiseert.
Mogelijke oorzaken: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Door ziekte en personeelstekort viel het organiseren van activiteiten vaak op de schouders van één iemand. ▪ Men evalueerde wel zelf de eigen activiteiten maar liet de doelgroep niet evalueren. Dit kan aan de basis liggen van een werking die vervreemd is van de noden van de doelgroep. ▪ Veranderende asielprocedure zorgt voor een wisselend publiek. 		Doelstellingen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Een geschikte ruimte om zichzelf te zijn, zich te uiten en te praten met lotgenoten of assistenten. ▪ Aanspreekpunten binnen het team van assistenten. ▪ Netwerkvorming tussen vrouwen onderling. ▪ Kansen bieden tot ontspanning, plezier, lachen, fierheid, ... ▪ Zoveel mogelijk vrouwen bereiken.

3.2. Einddoelstellingen, gewenste situatie

3.2.1. Geschikte ruimte

De belangrijkste doelstelling is een plaats creëren waar de vrouwen even uit de dagelijkse werkelijkheid kunnen ontsnappen, waar ze even niet aan hun problemen worden herinnerd en waar ze tot rust kunnen komen. Hieruit vloeit voort dat het vrouwenlokaal ook een plaats is waar ze hun zorgen en verhaal kunnen uiten indien ze dat wensen. Ondanks het feit dat we een mogelijkheid tot uitlaatklep voor frustraties, moeilijke gevoelens, ... willen zijn, zal de uitdaging erin zitten vrouwenactiviteiten te organiseren die meer zijn dan een praatgroep over al de verschillende problemen die vrouwen ondervinden. Laat duidelijk zijn dat ik met 'geschikte ruimte' meer bedoel dan alleen het fysieke lokaal. Het is een plaats met een sfeer die opgenoemde activiteiten stimuleert.

Deze doelstelling kies ik omdat ik denk dat het grootste gemis van een vrouw in een opvangcentrum schuilt in het geen eigen plek hebben, geen plaats te hebben waar er naar haar geluisterd wordt, waar ze haar problemen even van zich af kan zetten. In het centrum heeft ieder gezinslid een kamer. Maar in werkelijkheid biedt zelfs dit maar weinig privacy voor individuele gezinsleden. Een plaats waar een vrouw op zichzelf kan zijn, een moment waarop alle aandacht naar haar gaat en waarin er naar haar verhaal wordt geluisterd is noodzakelijk.

3.2.2. Aanspreekpunten

Tegen begin juli weten alle vrouwen die tussen maart en juni in het centrum verbleven dat I., T. en ik de aanspreekpunten zijn in verband met de vrouwenwerking. Met vragen, suggesties, feedback ... in verband met de vrouwenwerking komen ze naar ons.

Deze doelstelling vind ik eveneens van groot belang. In de context van een opvangcentrum zijn assistenten continu druk bezig. Mensen spreken je aan, vragen je aandacht. De regel 'wie het luidst roept, krijgt het snelst aandacht' is op een dergelijke context van toepassing. Van hieruit vond ik het belangrijk een aantal mensen als aanspreekfiguren voor de vrouwenwerking in te lassen. Als je als assistent weet dat je voor een bepaalde deeldoelgroep aanspreekbaar moet zijn, ben je hier alert voor. Andersom als de mensen weten dat ze voor vrouwenzaken bij jou terecht moeten kunnen, komen ze rechtstreeks.

3.2.3. Netwerkvorming

Tegen begin juli hebben vele vrouwen elkaar leren kennen, waardoor er netwerken ontstaan. Netwerken verlagen de drempel om naar elkaar toe te stappen met vragen over het centrum, over het eigen welzijn, over de kinderen, ... Ook al zijn deze netwerken er, voor diepgaande gesprekken zullen de vrouwen voornamelijk bij taalgenoten aankloppen.

Met deze doelstelling bedoel ik netwerken tussen mensen van verschillende culturen. Rekening houdend met taalproblemen, verschillen in sociale omgang, ... weet ik dat dit nauwelijks mogelijk is. Toch wil ik erin geloven. Dat ik een dergelijk hoog doel voor de vrouwenwerking stel zorgt ervoor dat ik actief op zoek ga naar mogelijkheden.

3.2.4. Kansen bieden

Wekelijks organiseren we activiteiten. Per activiteit brengen we minstens tien vrouwen samen. Op deze activiteiten worden er kansen geboden tot plezier maken, ontspannen, lachen, gesprekken, fierheid met betrekking tot de eigen cultuur, ... Deze doelstelling is relatief gemakkelijk te bereiken wanneer je luistert naar de vrouwen en activiteiten organiseert die zij graag willen. Toch is het steeds belangrijk om aandacht te geven aan de omstandigheden, de sfeer, ... waarin de activiteiten doorgaan zodat deze ook stimuleert om te ontspannen, ...

3.2.5. Zoveel mogelijk vrouwen bereiken

Per activiteit brengen we minstens tien vrouwen samen. Tegen begin juli hebben we vier vijfde van de vrouwen tijdens hun verblijf in het centrum bereikt.

Naar mijn persoonlijke mening is een vrouwenwerking in een centrum niet voor een selecte groep vrouwen. De werking moet openstaan voor alle vrouwen ongeacht afkomst, leeftijd, ... De reden waarom ik deze doelstelling heb opgenomen is omdat ik

aandacht wil blijven hebben, voor zij, die we om eender welke reden niet kunnen bereiken. Bij de start van de vrouwenwerking heb ik, in samenspraak met I. expliciet de keuze gemaakt om één soort activiteiten te organiseren voor alle verschillende vrouwen in het centrum. Deze keuze heeft ervoor gezorgd dat we alert moeten zijn voor signalen van allerlei aard die erop wijzen dat we bepaalde groepen uitsluiten, niet kunnen bereiken.

3.3. Tussendoelen

Eerst omschrijf ik het tussendoel, vervolgens beschrijf ik hoe ik via dit tussendoel mijn einddoelstellingen denk te bereiken.

Tussendoel 1

Vier vijfde van de vrouwen van het centrum kennen I. , T. en mezelf. Ze weten dat we aanspreekpunten zijn in verband met de vrouwenwerking. Ze kennen het lokaal en zijn op de hoogte van de mogelijke activiteiten die we met de vrouwenwerkingen zouden kunnen doen.

Einddoelstelling 'aanspreekpunten': door dit tussendoel na te streven, werken we in de richting van drie duidelijke aanspreekfiguren voor de vrouwenwerking.

Einddoelstelling 'geschikte ruimte': het uitleggen van dit tussendoel gaat gepaard met een introductie in het lokaal waar ik onder andere de bedoeling uitleg van wat ik wil bereiken. Dit zorgt er voor dat de vrouwen al vanaf het begin weten dat ik wil dat het een ruimte is waar ze zichzelf kunnen zijn, hun verhaal kwijt kunnen, enzovoort.

Einddoelstelling 'zoveel mogelijk vrouwen bereiken': Door een getal op een tussendoel te plakken, ga ik hier specifiek naar werken. We bereiken hierdoor minimum het vastgelegde aantal vrouwen.

Tussendoel 2

De vrouwen hebben vertrouwen in ons. Dit uit zich in het stellen van vragen in verband met alles wat met vrouw zijn in het centrum te maken heeft en in het deelnemen aan activiteiten.

Einddoelstelling 'geschikte ruimte': zonder vertrouwen, dat we bereiken door dit tussendoel na te streven, zullen vrouwen namelijk nooit zichzelf kunnen zijn.

Einddoelstelling 'aanspreekpunten': doordat we werken aan de vertrouwensband, moeten we veel met de vrouwen bezig zijn. Dit maakt het voor hen duidelijk dat wij de aanspreekpunten binnen het team zijn voor hen.

Tussendoel 3

De vrouwen uiten hun ideeën. Delen ons mee wat ze graag willen doen en geven feedback indien het niet beantwoordt aan hun eisen.

Einddoelstelling 'kansen bieden': wanneer zij ons zeggen wat ze graag georganiseerd willen zien, wat ze graag willen doen (dit bereiken we als we het tussendoel nastreven) en wij doen daar iets mee kunnen de vrouwen echt plezier maken, zich ontspannen, ...

Einddoelstelling 'zoveel mogelijk vrouwen bereiken': om dit tussendoel na te streven heb ik onder andere evaluatiegesprekken gevoerd met de vrouwen. Hierbinnen ondervraag ik ook zij die nooit kwamen, om te weten wat er moet veranderen om hen wel te overtuigen.

Tussendoel 4

De vrouwen nemen actief, spontaan deel aan activiteiten. Ze doen zelf voorstellen of geven ideeën. Ze willen bepaalde, weliswaar beperkte taken op zich nemen.

Einddoelstelling 'geschikte ruimte': wanneer de vrouwen beperkte taken op zich nemen, kunnen ze uitblinken in eigen kwaliteiten. Dit leidt automatisch tot het zich goed voelen als vrouw.

De einddoelstelling 'netwerken' bereik ik door doorheen alle tussendoelen linken te leggen tussen vrouwen. Bijvoorbeeld, wanneer ik, om het eerste tussendoel te bereiken de vrouwen rondleid in het lokaal en de uitleg geef, kies ik voor vrouwen van verschillende culturen.

Wanneer vrouwen ideeën geven bij het bereiken van tussendoel drie, vertel ik ook welke andere vrouwen dezelfde ideeën hebben gegeven, zodat ze er samen over kunnen praten, uitwisselen.

3.4. Projectgrenzen en randvoorwaarden

I. en ik nemen de verantwoordelijkheid voor de vrouwenwerking op ons. Concreet wilt dit zeggen dat we wekelijks activiteiten organiseren waarop elke vrouw ouder dan 18 jaar welkom is. Maandelijks zullen er minstens vier activiteiten georganiseerd worden rond verschillende thema's: één sportactiviteit, één film, één beautyactiviteit en één uitstap. Een andere collega neemt de moederwerking en de vaste naaiactiviteiten op zich.

We kiezen om alleen meisjes ouder dan achttien jaar tot de vrouwenwerking toe te laten. Voor de tieners (meisjes tot achttien jaar) worden activiteiten georganiseerd door de tienerwerking. Moeders mogen hun kinderen tot de leeftijd van twee en een half jaar mee brengen bij activiteiten van de vrouwenwerking. Andere kinderen worden niet toegelaten.

3.5. Communicatieplan

Er bestaan vele, goed doordachte communicatievormen. Maar met deze doelgroep komt het er vooral op aan om persoonlijk te communiceren en te motiveren. Vele andere communicatievormen zijn ontoegankelijk voor deze doelgroep. Wel trekken ze soms de eerste aandacht. Affiches zijn bijvoorbeeld een goede aanleiding om mensen persoonlijk aan te spreken voor bepaalde activiteiten.

3.5.1. Affiches

Wanneer we een activiteit organiseren, verspreiden we steeds affiches over het centrum. Deze affiches zijn zo eenvoudig mogelijk gemaakt. We vermelden enkel het teken van de vrouwenwerking¹², het symbool voor de activiteit (dit symbool dat ook wordt gebruikt op de voorkeursbladen in het vrouwenlokaal) en de noodzakelijke informatie: datum, uur en afspraakplaats.

3.5.2. Inschrijvingen

Voor de meeste activiteiten werken we met inschrijvingen. Dit is handig voor de voorbereiding omdat het een beeld geeft van hoeveel mensen er naar de activiteit komen.

Meestal leggen we het blad voor de inschrijvingen aan de receptie. Elke vrouw kan daar haar naam laten noteren. Voor activiteiten gericht op specifieke doelgroepen roepen we de mensen van die doelgroep nog eens extra af via het intercomsysteem van het centrum.

Het is echter zo dat in de context van een opvangcentrum, waar voor mensen veel onzekerheid heerst, de inschrijvingen geen garantie van deelname zijn. Er komen steeds een aantal wel ingeschrevenen niet opdagen terwijl er een aantal die niet hadden ingeschreven wel willen deelnemen. We gaan hier flexibel mee om. Achteraf spreken we diegenen aan die hadden ingeschreven maar niet zijn opgedaagd, onder andere om de boodschap mee te geven dat het belangrijk is dat je afspraken nakomt.

¹² Zie bijlage nr. 3 p. 60

3.5.3. Mond aan mond reclame

Het is geweten dat wanneer iets tegen iemand verteld wordt men het bijna onmiddellijk doorvertelt. Al snel vragen mensen dan of ze ook mee naar de activiteiten mogen komen. In deze context moet je daarvan gebruik maken. Dit zorgt er namelijk voor dat mensen veel beter op de hoogte zijn van wat er te gebeuren staat omdat ze in de eigen taal zijn aangesproken.

3.6. Planning van de activiteiten

Per tussendoel hebben we een aantal activiteiten ingelast om deze te bereiken. Uiteindelijk zijn er per periode dezelfde thema's van activiteiten (sport – beauty – uitstap – film) maar zullen we onze manier van werken aanpassen aan de doelstelling die moet worden bereikt.

Hieronder lees je bij elke tussendoelstelling hoe de voorbereidingen, de uitvoering en de evaluatie is gebeurd om ze te bereiken. Een uitgebreide versie per activiteit is terug te vinden in bijlage¹³.

3.6.1. De voorbereidingsfase

Tussendoel 1

Vier vijfde van de vrouwen van het centrum kennen I. , T. en mij. Ze weten dat we aanspreekpunten zijn in verband met de vrouwenwerking. Ze kennen het lokaal en zijn op de hoogte van de mogelijke activiteiten die we met de vrouwenwerking zouden kunnen doen.

Deze doelstelling willen we bereiken tegen einde maart. Activiteiten die worden ingelast om deze doelstelling te bereiken zijn:

- schilderen van de kasten van het vrouwenlokaal (20 februari 2008),
- Tsjetsjeense filmavond in IVCA (22 februari 2008),
- opening vrouwenlokaal (05 maart 2008),
- internationale Vrouwendag in IVCA (08 maart 2008),
- filmavond (12 maart 2008),
- beautyavond: gezichtreiniging, gezichtmasker, nachtcrème, nagellak en dansen met de vrouwen (19 maart 2008),
- voorbereiding en dansact op free podium (28 maart 2008).

Op verschillende manieren hebben we ervoor gezorgd dat de vrouwen weten dat het lokaal specifiek voor vrouwen is:

- op de affiches is er een steeds terugkerend symbool dat bekend staat als het symbool van de vrouwenwerking¹⁴,
- wanneer we de kans kregen hebben we vrouwen persoonlijk aangesproken om het lokaal te laten zien en ons voor te stellen,
- we hebben vrouwen betrokken in het klaarmaken en aankleden van het lokaal,

¹³ Zie bijlage nr. 4 p. 61

¹⁴ Zie bijlage nr. 3 p. 60

- we zijn van in het begin consequent in het toelaten van mensen in het lokaal. Alleen vrouwen ouder dan achttien jaar en kinderen jonger dan twee en een half jaar mogen het lokaal betreden,
- bij de opening van het vrouwenlokaal hebben we duidelijk toegelicht waarvoor het lokaal zal dienen.

Tussendoel 2

De vrouwen hebben vertrouwen in ons. Dit uit zich in het stellen van vragen in verband met alles wat met vrouw zijn in het centrum te maken heeft en in het deelnemen aan activiteiten.

Deze doelstelling willen we bereiken tegen eind april. Activiteiten die worden ingericht om deze doelstelling te bereiken zijn:

- zwemmen in een subtropisch zwembad in Lier (04 april 2008),
- film Titanic (04 april 2008),
- koken met Tsjetsjeense vrouwen (11 april 2008),
- schaatsen (16 april 2008),
- beauty avond: epilieren, henna, nagellak, foto's (18 april 2008),
- bezoek aan het Etnografisch Museum van Antwerpen (23 april 2008).

Op verschillende manieren hebben we ervoor gezorgd dat de vrouwen ons vertrouwen:

- we schenken hen veel aandacht, we staan klaar als ze met vragen komen en zorgen dat ze op ons kunnen rekenen,
- we hebben actief gewerkt aan het aanspreken van de vrouwen op wie ze zijn. Cadeautjes met verjaardagen, bezoek in het ziekenhuis,
- we trachten wanneer er een signaal komt met betrekking tot vrouwen van het centrum actief na te gaan welke rol wij kunnen innemen,
- we hebben aandacht voor wat er gebeurt met de vrouwen.

Tussendoel 3

De vrouwen uiten hun ideeën. Ze delen mee wat ze graag willen doen en geven feedback indien het niet beantwoordt aan hun eisen.

Deze doelstelling bereik ik hoofdzakelijk via evaluatiegesprekken met de vrouwen. Als basis voor deze evaluatiegesprekken ben ik steeds tijdens activiteiten alert geweest voor allerlei signalen. Regelmatig heb ik tussentijds informele gesprekjes met de vrouwen over het verloop van de activiteiten,... De voorbereiding van de evaluatiegesprekken bestaat erin eerst een goede handleiding te maken voor deze gesprekken. Vervolgens bekijk ik de doelgroep om een selectie te maken van de vrouwen zodat ik van elke leeftijdscategorie en taalgroep iemand kan aanspreken. Ook ga ik na dat ik zowel vrouwen die regelmatig naar de activiteiten komen, als vrouwen die nooit naar de activiteiten komen, uitnodig voor een evaluatiegesprek. Tijdens de evaluatiegesprekken, heb ik regelmatig benadrukt dat naar de toekomst toe, ik ook graag wil weten wat ze van de activiteiten denken. Ik heb hen duidelijk gemaakt dat dit op vele manieren kan: door dit persoonlijk tegen mij of I. te zeggen, door een briefje te stoppen in de ideeënbus, door het tegen andere collega's die hun taal spreken, te zeggen en hen te vragen het aan ons door te vertellen.

Tussendoel 4

De vrouwen nemen actief en spontaan deel aan activiteiten. Ze doen zelf voorstellen of geven ideeën. Ze willen bepaalde, weliswaar beperkte taken op zich nemen.

Deze doelstelling willen we bereiken tegen eind mei. Activiteiten die worden gedaan om deze doelstelling te bereiken zijn:

- stadswandeling in Antwerpen (09 mei 2008),
- zwemmen in een subtropisch zwembad in Brasschaat (16 mei 2008),
- Film 'Save the last dance' (23 mei 2008).

Op verschillende manieren hebben we de spontaniteit en activiteit in deelname gestimuleerd:

- wanneer de vrouwen een voorstel doen, trachten we dit in te lassen,
- we vragen regelmatig naar eigen ideeën,...
- we zorgen dat er een aantal taken zijn die de vrouwen kunnen opnemen.

3.6.2. De uitvoeringsfase

Bij de uitvoeringsfase omschrijf ik steeds een aantal werkwijzen die we hanteren om de doelstellingen te bereiken.

In bijlage¹⁵ is een geheel overzicht te vinden met de werkwijzen per activiteit. Hier geef ik er een aantal per tussendoelstelling weer als illustratie.

Tussendoel 1

De vrouwen van het centrum kennen I. , T. en mij. Ze weten dat we aanspreekpunten zijn in verband met de vrouwenwerking. Ze kennen het lokaal en zijn op de hoogte van de mogelijke activiteiten die we met de vrouwenwerking zouden kunnen doen.

- Werkwijze 1: eigen keuze

Bij de eerste activiteiten staat in het lokaal een tafel waarop alle mogelijke activiteiten (zwemmen, fietsen, filmavond, praten, knutselen, uitstappen, dansen, zingen, beautyavond, ...) die we kunnen aanbieden, zijn voorgesteld. We stellen alle activiteiten voor zowel met pictogrammen als met foto's. Enerzijds geeft dit de vrouwen een beeld van wat we allemaal samen kunnen doen, anderzijds kunnen de vrouwen zo hun voorkeur voor activiteiten duidelijk maken door hun naam te schrijven bij die activiteiten waar ze zelf interesse in hebben. Zo hebben we op het eind van de avond een overzicht van welke vrouwen in wat geïnteresseerd zijn. (zie 2.2.3.)

- Werkwijze 2: vrouw zijn wordt geapprecieerd

Omdat we het lokaal feestelijk willen openen hebben we voor iedereen cake en een drankje voorzien. Ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag hebben we voor

¹⁵ Zie bijlage nr. 4 p. 61

elke vrouw ook een plantje gekocht. Hiermee willen we duidelijk maken dat de vrouwen in het centrum belangrijk zijn en we maken hen op deze manier duidelijk dat de werking specifiek en alleen voor vrouwen bedoeld is.

- **Werkwijze 3: duidelijk signaal**

We kiezen om zelf op het free podium mee te dansen, zonder gêne. We kiezen om alleen mee te dansen met de vrouwen omdat I. en ik de gezichten zijn van de vrouwenwerking. Zo wordt dit naar heel de groep duidelijk gemaakt. We vinden het ook een signaal naar mannen uit bepaalde bevolkingsgroepen in het centrum. We geven aan dat dansen in onze cultuur iets is wat mag en dus geen lokroep is voor schunnige opmerkingen maar gewoon een leuke activiteit is om samen te doen.

Tussendoel 2

De vrouwen hebben vertrouwen in ons. Dit uit zich in het stellen van vragen in verband met alles wat met vrouw zijn in het centrum te maken heeft en in het deelnemen aan activiteiten.

- **Werkwijze 1: rekening houdend met de doelgroep**

De eerste activiteit die we organiseren om deze doelstelling te bereiken is zwemmen in het subtropische zwembad van Lier. Omdat we weten dat zwemmen in een openbaar zwembad niet voor alle vrouwen uit het centrum evident is, kiezen we om ook een film te vertonen in het centrum zelf. De vrouwen voelen dit aan als een concretisering van luisteren naar hen (naar diegenen die niet willen of mogen zwemmen in een openbaar zwembad). Dit wekt vertrouwen.

- **Werkwijze 2: op de achtergrond**

Wanneer de Tsjetsjeense vrouwen koken, houden we ons op de achtergrond. Zij gaan immers zelf zeer gestructureerd en georganiseerd te werk. We wassen af, kijken, nemen foto's, ... Alle vrouwen weten heel goed wat ze wanneer moeten doen. Het gaat allemaal heel vlot en het resultaat is dat alles perfect op tijd klaar is. Als een groep zo sterk georganiseerd is, is het niet nodig dat wij de activiteit volledig in handen nemen. Wel is het belangrijk voor hen iemand achter de hand te hebben om te vertalen, ... Door aanwezig te zijn en ons ter beschikking te houden voor dringende zaken, hebben we vertrouwen gewonnen.

- **Werkwijze 3: Vriendschapsbanden versterken**

Tijdens het schaatsen heb ik extra aandacht voor de vrouwen die mee gingen. Voor velen is het de eerste keer en dus geen gemakkelijke opdracht. Je voelt aan dat hen helpen met iets wat ze (nog) niet goed kunnen de band met hen versterkt.

- Werkwijze 4: dankbaarheid tonen

Al diegenen die 'werken' op de beautyactiviteit (zij die epileren, de vrouw die de henna tekeningen maakt) bedanken we met een kleinigheid uit onze cadeaukast. Hiermee willen we duidelijk maken dat we appreciëren wat zij doen.

- Werkwijze 5: erkenning

Wanneer ik in het Etnografisch Museum een werk zie uit een land van herkomst van één van onze vrouwen, spreek ik haar hierover aan. Dit erkent haar in haar eigen verhaal. Ik kan merken dat dit geapprecieerd wordt.

- Werkwijze 6: persoonlijke aandacht

Om deze doelstelling te bereiken zorgen wij voor een cadeaukast. Wanneer iemand verjaart, zorgen wij voor een kaartje en mogen ze een cadeautje kiezen uit de kast. Hier aandacht voor hebben is heel belangrijk voor de vrouwen.

Tussendoel 3

De vrouwen uiten hun ideeën. Ze delen ons mee wat ze graag willen doen en geven feedback indien het niet beantwoordt aan hun eisen.

Om deze doelstelling te bereiken heb ik hoofdzakelijk gebruik gemaakt van een bevraging. Als vertrekpunt voor deze evaluatiegesprekken hanteer ik mijn eigen observaties en de informele gesprekken. Op basis van een aantal vragen in de evaluatiegesprekken wil ik dat de vrouwen feedback kunnen geven in verband met de vrouwenwerking. Wanneer ze negatieve feedback geven vraag ik hen steeds hoe zij het anders zouden doen om zo tot een productief gesprek te komen waar ik achteraf iets mee kan aanvangen.

Tussendoel 4

De vrouwen nemen actief/spontaan deel aan activiteiten. Ze doen zelf voorstellen of geven ideeën. Ze willen bepaalde, weliswaar beperkte taken op zich nemen.

- Werkwijze 1

Door de vrouwen in de evaluatiegesprekken te bevragen over wat ze zelf graag willen en door hier in de verdere planning rekening mee te houden, zorgen we ervoor dat ze weten dat we met ideeën en tips echt iets doen.

- Werkwijze 2

We stimuleren en bevestigen vrouwen bij het opnemen van beperkte taken.

3.6.3. De evaluatiefase

De doelstellingen worden bereikt tegen het einde van een bepaalde maand. Na elke periode geef ik hier een algemene evaluatie weer op basis van de tussendoelstellingen. Regelmatig gaan we tussentijds na hoever we staan met het bereiken van bepaalde doelstelling zodat bijsturen mogelijk is.

Tussendoel 1

De vrouwen van het centrum kennen I. , T. en mij. Ze weten dat we aanspreekpunten zijn in verband met de vrouwenwerking. Ze kennen het lokaal en zijn op de hoogte van de mogelijke activiteiten die we met de vrouwenwerkingen zouden kunnen doen.

- Vrouwen spreken ons actief aan. Wanneer we door de gangen lopen gebeurt het meermaals dat de vrouwen ons bestoken met vragen over activiteiten die nog komen niet alleen in verband met de vrouwenwerking maar ook in verband met andere activiteiten.
- Wanneer we een affiche ophangen waarop ons symbool staat, weten de mannen goed dat het niet voor hen is. Anderzijds weten de vrouwen dat zij hiermee worden aangesproken. Ook kinderen komen steeds minder vragen of ze binnen mogen daar ze de werking beginnen te kennen.
- Wanneer we melden dat het om een vrouwenactiviteit gaat, weten de vrouwen onmiddellijk in welk lokaal van het centrum ze worden verwacht.

Tussendoel 2

De vrouwen hebben vertrouwen in ons. Dit uit zich in het stellen van vragen in verband met alles wat met vrouw zijn in het centrum te maken heeft en in het deelnemen aan activiteiten.

- Vrouwen nemen je in vertrouwen in verband met eigen problemen zowel betreffende de procedure als medische en dagdagelijkse problemen.
- Vrouwen spreken ons aan over de vrouwenwerking. Ze stellen vragen in verband met de activiteiten en weten ons te vinden.

Tussendoel 3

De vrouwen uiten hun ideeën. Ze delen ons mee wat ze graag willen doen en geven feedback indien het niet beantwoordt aan hun eisen.

- De evaluatiegesprekken leveren boeiende informatie op.
- De vrouwen uiten kritisch hun mening. (Bijvoorbeeld: er zijn te weinig activiteiten.)
- De vrouwen bevragen ons over het waarom van bepaalde keuzes die we hebben gemaakt. (Bijvoorbeeld: waarom zonder mannen?)
- Het vertrekken vanuit eigen observaties of informele gesprekken maakt je als interviewer sterker. Je kan gericht voorbeelden geven en zo op zoek gaan naar de waarheid. (Bijvoorbeeld: Je zegt dat je het goed vindt, maar toch zie ik je steeds met je ogen draaien?)

Tussendoel 4

De vrouwen nemen actief/spontaan deel aan activiteiten. Ze doen zelf voorstellen of geven ideeën. Ze willen bepaalde, weliswaar beperkte taken op zich nemen.

- Wanneer we uitstappen doen nemen we drank en fruit mee. Bepaalde vrouwen beginnen dit zelf uit te delen omdat ze weten dat we dat altijd op die manier doen.
- De vrouwen vragen regelmatig terug naar activiteiten die ze graag doen.

- De vrouwen lossen zelf problemen op die hen belemmeren om deel te nemen aan activiteiten. (Bijvoorbeeld: wisselen van jobs.)
- Dagelijks geven vrouwen ideeën voor activiteiten.

HOOFDSTUK 4: BELANG VAN EVALUATIE

Ik kies om het onderwerp 'evaluatie' te bestuderen omdat ik kan ervaren dat de noodzaak aan terugblik, aan actualisering, aan opvolging in een context met veel verloop binnen de doelgroep, zeer belangrijk is. Regelmatig evalueren lijkt me de ideale methode om de werking te kunnen bijsturen, om bij te blijven.

Om dit deel te schrijven, las ik het boek: 'Methodiek van de preventieve projectwerking'¹⁶. Hier stond veel, bruikbare informatie in. Toch heb ik getracht een selectie te maken. Het is dus niet mijn opzet geweest de theorie volledig weer te geven, wel om die dingen weer te geven die naar mijn aanvoelen bruikbaar waren om toe te passen op de praktijk. In dit deel geef ik eerst theorie weer, vervolgens vind je *cursief gedrukt* mijn eigen mening en toepassingen op de vrouwenwerking.

4.1. Wat is evalueren?

"Evaluatie is een proces van het inwinnen van nuttige informatie om de waarde van bevindingen te kunnen bepalen en eventueel alternatieve beslissingsmogelijkheden te kunnen beoordelen. (naar Groteluenschen, 1976)"

In deze definitie zijn er drie onderdelen te onderscheiden:

- Evalueren impliceert een beschrijving

Men verzamelt informatie over het verloop en de uitkomst van activiteiten. Deze beschrijving kan zowel kwantitatief als kwalitatief zijn. In het eerste geval gaat het over gegevens die worden weergegeven in de vorm van getallen. Het gaat dan om een meting. In het tweede geval worden de gegevens verkregen door observatie en bevraging die de aard of de ervaring van een fenomeen aan het licht willen brengen.

- Evalueren is ook beoordelen

De verzamelde informatie zorgt ervoor dat men een waardeoordeel zal uitspreken over de uitkomst van de activiteiten. Men gaat hiervoor de gegevens van de beschrijving afwegen aan bepaalde criteria. (Bijvoorbeeld: vooropgestelde doelstellingen)

- Op basis van de beoordeling zal men een aantal besluiten formuleren
Evaluatie vormt dus de basis voor het nemen van beslissingen.

¹⁶ De Cauter, F. en Walgrave L., *Methodiek van de preventieve projectwerking*. Acco Leuven, Amersfoort, 1999.

Na deze theoretische uiteenzetting over wat evalueren is, wil ik dit koppelen aan de praktijk. Zowel tijdens als na een activiteit wordt er door de begeleiders en door de deelnemers informatie verzameld over het verloop en de uitkomsten van de activiteiten. De informatie die wij als begeleiders verzamelen noteren we na elke activiteit op de evaluatiepapieren. (lees meer: 4.2.1.) De informatie kan zeer uiteenlopend zijn: hoeveel deelnemers waren er aanwezig? Wat waren de reacties? Was de locatie goed? Zijn de vooropgestelde doelstellingen bereikt? Enzovoort. Deelnemers verzamelen ook informatie. Desondanks dat ze het niet schriftelijk verzamelen, gaat het ook wel over een uitgebreid geheel van informatie: "Wat heb ik eraan gehad?" "Voelde ik me thuis in de groep?" "Heeft het te lang geduurd?" "Levert de activiteit voldoende op voor me?" Enzovoort.

Zowel begeleiders als deelnemers zullen aan de verzamelde informatie een oordeel toekennen. Begeleiders zullen de resultaten vergelijken met de gewenste resultaten en zullen op deze manier, aan de hand van deze afweging een oordeel plakken op de bereikte resultaten. Wanneer dit oordeel niet gunstig is, zullen begeleiders dingen ondernemen. Het zou kunnen dat ze de activiteit naar de toekomst toe niet meer zullen organiseren of dat ze de activiteit op een andere manier gaan voorbereiden. Het zou ook kunnen dat men de doelstellingen gaat aanpassen omdat men voelt dat deze te hoog gegrepen zijn in het werken met de doelgroep, enzovoort. Deelnemers zullen zich afvragen of datgene wat ze hebben beleefd voldeed aan de verwachtingen die ze hadden over de deelname aan de activiteit. Op basis hiervan, vormen ook zij een oordeel dat kan leiden tot verschillende besluiten: nog deelnemen, negatieve reclame maken, actief tips geven en zelf dingen veranderen zodat het wel leuk wordt, enzovoort.

Aansluitend bij het onderdeel 'wat is evaluatie' is het belangrijk te vermelden dat ik het in dit eindwerk vooral ga hebben over expliciete evaluatie. Hiermee wordt die evaluatie bedoeld waar men expliciet ruimte inlast voor het terugblikken en het beoordelen. Met impliciete evaluatie wordt die evaluatie bedoeld die onbewust, automatisch wordt gedaan. Hier zal ik in mijn eindwerk minder aandacht aan besteden.

4.1.1. Soorten evaluatie

Volgens de door mij geraadpleegde bron kunnen we een onderscheid maken tussen vier soorten van evaluatie. De eerste twee, proces- en productevaluatie, maken een onderscheid op basis van wat er wordt geëvalueerd. De volgende twee, praktijk en wetenschappelijke evaluatie, onderscheiden zich van elkaar doordat ze beide een andere wijze van evalueren hanteren. In mijn eindwerk ga ik het alleen hebben over proces- en productevaluatie. Het onderscheid tussen praktijk en wetenschappelijke evaluatie is minder relevant voor mijn eindwerk.

Wanneer je op zoek gaat naar wat je precies wilt evalueren kan je twee invalshoeken onderscheiden. Proces- en productevaluatie zijn complementair en noodzakelijk. Maar ze beschouwen de praktijk op een andere manier.

Bij procesevaluatie ga je kijken naar de manier waarop een bepaald resultaat tot stand kwam. Je gaat na of je tewerk bent gegaan zoals gepland en als dat niet zo gegaan is, vraag je je af waarom je bent afgeweken. Je kan ook nagaan of dat de juiste aanpak is. Je stelt met andere woorden vragen i.v.m. de efficiëntie van je werkwijze.

Bij productevaluatie ga je op zoek naar een antwoord op de vraag hoe effectief het project was. Je gaat dus opzoek naar de effecten en tracht deze te interpreteren.

Bij de procesevaluatie wordt dus de weg, de manier waarop het resultaat tot stand komt, geëvalueerd. De evaluatie dient op verschillende tijdstippen te gebeuren zowel tussentijds als op het einde.

Bij de productevaluatie gaat men na welke effecten er opgetreden zijn (beschrijving).

Er zijn verschillende categorieën van effecten:

- Bedoelde (waarop het project gericht was) en niet – bedoelde of onvoorziene effecten (de neveneffecten).
- Gewenste en ongewenste effecten: De niet – bedoelde of onvoorziene effecten kunnen zowel positief als negatief beoordeeld worden. Bepaalde dingen kunnen intentioneel niet nagestreefd zijn maar toch als gunstig ervaren worden. Dit is echter niet altijd het geval. Vaak wordt het ook negatief beoordeeld.
- Directe en indirecte effecten: wanneer een rechtstreeks verband bestaat tussen de actie en het optreden van het effect zijn het directe effecten. Wanneer dit niet het geval is en de effecten eerder een lange weg afleggen zijn zij eerder het onrechtstreekse gevolg van het project.
- Blijvende of voorbijgaande effecten: sommige effecten zijn alleen zichtbaar onmiddellijk na het project. Wanneer er wat tijd is overgegaan verdwijnen de effecten weer.

Wanneer de effecten gekend zijn is het belangrijk om er een verklaring voor te vinden. Ze kunnen namelijk het gevolg zijn van:

- ondernomen activiteit,
- Maar ook van interfererende factoren zoals spontane ontwikkeling - of groeiprocessen, onvoorziene maatschappelijke (lange termijn -) ontwikkelingen, toevallige omstandigheden, enzovoort.

De laatste component van de productevaluatie is het beoordelen van de effecten. Wat is positief en welke effecten zijn eerder negatief?

Hiervoor heb je een aantal maatstaven of criteria nodig waaraan je zou kunnen aftoetsen. Deze maatstaven zijn in een project voorgesteld als de doelstellingen.

Bij de evaluatie van de vrouwenwerking moeten we ook een onderscheid maken tussen de product- en procesevaluatie. In deze context is de productevaluatie voor de hand liggend om te meten.

Hoeveel deelnemers waren er?

Bereiken we de resultaten die we wilden bereiken?

Is het realiseerbaar om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken?

Wanneer een activiteit goed is verlopen en een goed resultaat heeft bereikt, vergeet men soms om het proces te evalueren. Vragen die we hierbij zouden kunnen stellen zijn:

Op welke manier kwamen we tot het resultaat?

Was dit een duidelijke, verstaanbare weg?

Moeten we onze methodieken aanpassen om gemakkelijker tot het resultaat te komen? ...

Wanneer je na een activiteit een bepaald resultaat ziet, is het belangrijk om na te gaan, hoe dit er is gekomen. Dit vergt een kritische kijk, maar als je hierdoor je werking kan aanpassen, is het de moeite waard! In een context als een opvangcentrum denk ik dat er meermaals interfererende factoren meespelen.

Vragen die je je hieromtrent kan stellen zijn:

Is er iets gebeurd in het centrum?

Zijn er conflicten tussen bevolkingsgroepen in het land van herkomst?

Leven er vooroordelen? ...

4.1.2. Functies van evaluatie

Aan evalueren zijn een aantal functies verbonden.

Het kan de projectwerking optimaliseren, het werkt motiverend, het bevordert de communicatie, het is vormend, het is de basis voor methodiekontwikkeling en ten slotte is het een manier om je te verantwoorden naar buiten toe.

Ik heb de drie meest relevante functies voor de vrouwenwerking eruit gekozen en wil hier wat verder op in gaan.

- Het optimaliseren van de projectwerking

Indien je tijdens het project aan product - en procesevaluatie doet, krijg je een instrument in handen om de verdere oriëntering en bijsturing vorm te geven.

Indien je na het project evalueert (eindevaluatie) kan je de noodzaak, mogelijkheden en beperkingen van een follow-up van het project inschatten.

- Evaluatie kan motiverend werken

Door evaluatie krijg je zicht op de resultaten van de werkzaamheden. Dit kan bijdragen tot een toenemende waardering van het eigen werk. Dit versterkt dan het gevoel van veiligheid, zekerheid en motiveert je om verder te werken.

Het tegenovergestelde is echter ook mogelijk. Door te evalueren zie je ook wat er mis gelopen is of je kan zien dat het gewenste resultaat niet bereikt is. Dit kan demotiverend werken.

- Evaluatie bevordert de communicatie

Door samen te evalueren leer je elkanders verwachtingen en frustraties kennen. Door de doelgroep te laten evalueren bevordert je ook de communicatie met hen.

Deze drie functies van evalueren hebben er toch voornamelijk voor gezorgd dat ik het evalueren in de praktijk wil brengen. Ik heb kunnen ondervinden dat door te evalueren, door stil te staan bij de resultaten die je al dan niet boekt, je op zoek gaat naar wat er nog ontbreekt of beter zou veranderen. Als je dit niet zomaar laat voorbij gaan, maar er echt mee aan de slag gaat kan je komen tot een zeer sterke werking, die zo goed als volledig voldoet aan de noden van de vrouwen in een centrum. Dit niet alleen op korte termijn bijvoorbeeld: 'volgende activiteiten moeten we meer stoelen hebben'. Ook leer je uit de evaluaties, kenmerken van de doelgroep of elementen van een vrouwenwerking, waar je op lange termijn rekening mee kan houden bijvoorbeeld: 'bepaalde voorzorgsmaatregelen tegen steelgedrag nemen'. Binnen de vrouwenwerking leiden de evaluaties hoofdzakelijk tot nog meer motivatie. Het stilstaan bij het verloop van de activiteiten en de geboekte resultaten laat ons inzien hoe goed het allemaal loopt. Doordat je wordt geconfronteerd met de kwaliteit van activiteiten, door hier expliciet naar te kijken, wordt je motivatie natuurlijk aangewakkerd.

Het is moeilijk om met de doelgroep in het opvangcentrum te evalueren. Wanneer je mensen individueel aanspreekt, is het omwille van taalproblemen, moeilijk om te begrijpen wat ze echt bedoelen. Om hieraan tegemoet te komen heb ik evaluatiegesprekjes georganiseerd met tolken. Ik kan ervaren dat ik op deze manier een goede communicatie kan hebben met de vrouwen. Ik ben zeer belangrijke dingen te weten gekomen. Het is zo dat wanneer je evalueert, je vraagt naar hun mening en dit bevordert in ieder geval de communicatie tussen begeleider – deelnemer.

4.1.3. Criteria voor evaluatie

Als basis voor evaluatie kan je jezelf verscheidene vragen stellen. Voorbeelden zijn: zijn de doelstellingen bereikt? Wat is het oordeel van de doelgroep en van deskundige derden? Tot slot kan je de mate van overeenstemming met bevoegdheden, rechten en plichten nagaan en een kosten/ baten analyse maken. Ook hier heb ik weer diegene die me het meest relevant lijken met betrekking op mijn eindwerk uitgewerkt.

- Zijn de doelstellingen bereikt?

Deze vraag is tweedelig:

Enerzijds kan je je afvragen of de doelgroep met het aanbod wordt geconfronteerd, of de doelgroep met andere woorden effectief bereikt wordt.

Het is belangrijk om dit aspect na te gaan omdat er vele projecten zijn die hun doelgroepen helemaal niet bereiken of ze bereiken enkel bepaalde subgroepen binnen de volledige groep. In deze context kan je spreken van twee belangrijke begrippen. Ik verklaar ze:

bovenmaats bereik = allerhande doelgroepen profiteren mee van het aanbod dat eigenlijk voor een andere doelgroep bestemd was,

ondermaats bereik = het uitgewerkte aanbod wordt niet aangegrepen door de doelgroep waarvoor het bedoeld is.

Anderzijds kan je je afvragen in welke mate de doelgroep van het aanbod heeft geprofiteerd, of het vooropgestelde eindresultaat wordt bereikt?

Hierbij ga je kijken of je het eindresultaat, zoals beschreven in de doelstelling, bereikt hebt. Om te evalueren aan de hand van doelstellingen is het belangrijk dat deze SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realiseerbaar, Tijdsgebonden) geformuleerd zijn. Ook is het belangrijk een onderscheid te maken tussen absolute, minimale en relatieve, maximale doelstellingen. In het eerste geval gaat het om doelstellingen die voor iedereen bereikt moeten worden. In het tweede geval gaat het om doelstellingen die door een zo groot mogelijk deel van de doelgroep moeten worden bereikt.

- Het oordeel van de doelgroep

Het is noodzakelijk om te weten of het aanbod aan de noden en verwachtingen van de doelgroep beantwoordt. Deze evaluatiegegevens kunnen allerlei aanwijzingen bevatten voor het optimaliseren van het projectaanbod en je kan neveneffecten op het spoor komen.

Het is wel belangrijk om te weten dat het oordeel van de doelgroep niet steeds samenvalt met de mate waarin het project als succesvol kan worden beschouwd.

Soms kan een negatieve beoordeling het gevolg zijn van geconfronteerd worden met onaangename informatie. De reactie van de doelgroep is het bewijs dat de boodschap

is overgekomen. Wanneer dit je doelstelling was, is het wel gelukt ondanks de negatieve beoordeling van de doelgroep.

- Het oordeel van deskundige derden?

Dit kan je bijvoorbeeld doen door een actie- of stuurgroep op te zetten.

Als één van de belangrijkste criteria voor evaluatie binnen de vrouwenwerking hebben we het gegeven 'zijn de doelstellingen en de doelgroep bereikt' gehanteerd. We willen namelijk bij de start van de vrouwenwerking een ruimte creëren waar zoveel mogelijk vrouwen kunnen ontspannen, vrouw kunnen zijn. Wanneer dit je uitgangspunt is, is het belangrijk om regelmatig na te gaan of je aan deze doelstelling voldoet. Ik vind het doorheen mijn stage zeer belangrijk om de doelgroep te betrekken. Dit vertaalt zich ook naar de evaluatiemethoden die ik zal hanteren. Ik wil de mening van de doelgroep horen. Niet alleen vind ik feedback van de doelgroep belangrijk ook van collega's, voor mij deskundige derden. Zij kijken op een neutrale manier naar het geheel, en kunnen zo objectief hun ondervindingen met me delen. Wanneer ook zij mij vertellen dat het goed zit, is dit een extra bevestiging.

4.1.4. Moeilijkheden bij evaluatie

- Complexiteit en simplisme

Een project is doorgaans ingebed in een complex netwerk van oorzaken en beïnvloedende factoren. Theorieën en modellen zijn vaak onvolledig en ontoereikend om de veranderingen in de sociale werkelijkheid te verklaren. Er zijn vaak geen spectaculaire effecten en diegene die er zijn moeten gekaderd worden in de context.

- Leren uit fouten versus leren uit successen

Bij mislukkingen is het makkelijker om te zoeken naar oorzaken. Wanneer je een succesvolle actie hebt gedaan, evalueer je vaak niet verder dan 'het was goed'. Wanneer je op zoek gaat naar waarom het juist zo goed was, vind je veel moeilijker de oorzaken.

- Openbaarheid en conflict

Doordat bij een evaluatie de gegevens min of meer in de openbaarheid komen stel je je kwetsbaar op. Anderen kunnen namelijk kritiek formuleren op de door jou gekozen manier van werken. Deze kritieken kunnen dan weer de aanleiding zijn voor conflicten.

- Interne evaluatie, bedrijfsblindheid en rechtvaardiging

Door een kleine afstand en een grote persoonlijke betrokkenheid riskeert men een 'besmetting' van de evaluatie. Doordat je zo sterk bezig bent geweest met het project is het moeilijk om zonder vooroordelen te werk te gaan. Het gevaar zit erin dat de evaluatie niet gebruikt wordt als verantwoording maar, dat het wordt gebruikt, om zich te rechtvaardigen tegenover elkaar en tegenover de buitenwereld. Bij interne evaluatie zullen er wel meer blinde vlekken voorkomen. Dit zijn de fouten die zijn gemaakt door de uitvoerder.

Al deze moeilijkheden kan ik plaatsen in de praktijk van het project dat ik heb uitgevoerd. Zo bijvoorbeeld zijn de resultaten die wij boeken met de activiteiten die we organiseren soms miniem maar in de context van een opvangcentrum toch groots. Bijvoorbeeld: vrouwen van verschillende culturen die door elkaar in het vrouwenlokaal te leren kennen daarbuiten 'dag' tegen elkaar zeggen of elkaar met dagelijkse dingen helpen.

Vanaf de eerste activiteit hebben wij veel vrouwen mee op sleeptouw. Dit is niet veranderd gedurende het project. Onze activiteiten verlopen vaak heel goed en de resultaten zijn verbazingwekkend. Als ik ga evalueren, ontdek ik bij mezelf meerdere keren de houding van 'het was heel goed, meer valt er niet te zeggen'. Op zoek gaan naar wat het zo goed maakt is echter vaak heel leerrijk. Je kan het als tips gebruiken voor volgende activiteiten maar ook meedelen aan andere collega's die er dan op hun beurt iets mee kunnen doen.

Zeker in het begin vind ik het moeilijk om naar de collega's die vroeger voor de vrouwenwerking hebben ingestaan te vertellen wat wij doen en proberen. Zij hebben bergen ervaring, maar ik vind het belangrijk om niet alles wat zij ons zeggen mee te nemen. Ik wil zelf een weg zoeken en uitproberen. Dit kan leiden tot kritiek in de zin van 'wij hebben dat al geprobeerd, het is niet gelukt, dus jullie moeten het niet terug proberen'. Wanneer ik mijn verhaal moet doen, ben ik steeds op mijn hoede om mij te beschermen tegen zulke feedback.

Ik heb zeker binnen ons project kunnen voelen dat ik erg betrokken ben en hierdoor misschien niet steeds kritisch naar de situatie kan kijken. Om dit op te lossen heb ik vaak met collega's gepraat. Zij kunnen vanuit een neutralere positie naar het geheel kijken.

4.2. Evaluatiemodel gekoppeld aan de praktijk

Na de theorie in verband met evalueren, verdiep ik mij nu in de concrete wijze van evalueren die ik tijdens mijn stage hanteer ter voortdurende bijsturing van de vrouwenwerking.

4.2.1. Evaluatie door de begeleiding

Aan de hand van een standaard document¹⁷ dat ik hiervoor ontwierp evalueren I. en ikzelf na elke activiteit.

Ten eerste kijken we door middel van een aantal gerichte vragen naar het proces. Voorbeelden van vragen die we onszelf stellen zijn: werden er opmerkingen gemaakt in verband met het verloop van de activiteit? Hebben we op de meest efficiënte manier ons doel hebben bereikt?

Ten tweede gaan we ook steeds na welke resultaten we hebben bereikt. We stellen ons de vraag: hoeveel deelnemers waren er aanwezig? Worden er opmerkingen gegeven in verband met de het resultaat?

4.2.2. Evaluatie door de doelgroep

Zoals al meerdere keren in dit eindwerk aangegeven, vind ik het uiterst belangrijk om naar de mening van de doelgroep te vragen. Dit wil zeggen: niet alleen de mening van de vrouwen die deelnemen aan de activiteiten, zelfs niet alleen van de vrouwen die om uiteenlopende redenen niet opdagen, maar van de hele bewonersgroep van het opvangcentrum. Op verschillende manieren probeer ik minstens de vrouwen hun inbreng te laten hebben in de opbouw en evolutie van de vrouwenwerking niet alleen op voorhand, ook tussentijds.

Ik ga op zoek naar een aantal hanteerbare werkwijzen voor gebruik met deze doelgroep in de context van een opvangcentrum.

Per werkwijze geef ik een uiteenzetting over de aanpak en vervolgens geef ik een aantal conclusies gebaseerd op mijn concrete ervaring met die werkwijze. Deze conclusies bevatten tips voor het evaluatieproces met de doelgroep van een opvangcentrum.

- Werkwijze 1: de ideeënbus¹⁸

Bij de start van de vrouwenwerking acht ik het essentieel dat de vrouwen inbreng kunnen hebben. Een ideeënbus leek mij toen een laagdrempelige manier om hun noden, vragen en bedenkingen op het spoor te komen. Daartoe vervaardigde ik een aantrekkelijke doos waarin iedereen kan posten wat ze kwijt willen. Dit leverde echter weinig respons op. Bij de evaluatiegesprekken in kleine groepjes heb ik de functie van deze bus nogmaals uitgelegd. Door de vertaling door de tolk is het voor de deelnemers duidelijker hoe een ideeënbus werkt.

¹⁷ Zie bijlage nr. 5 p. 73

¹⁸ Zie bijlage nr. 6 p. 74

Conclusies:

Vrouwen hebben een actieve, hier - en - nu aanmoediging nodig. Hen vrijblijvend de kans geven op eigen initiatief een idee/ bedenking/ feedback/ ... te uiten werkt niet.

In de context van een opvangcentrum doen zich regelmatig taalproblemen al of niet gecombineerd met analfabetisme voor. Een techniek waarbij verwacht wordt dat ze een boodschap neerschrijven is hierdoor nauwelijks bruikbaar.

Wanneer ze al iets neerschrijven, is dit vaak alleen mogelijk in hun eigen taal. Dit is dus alleen een bruikbare methode als je regelmatig kan rekenen op een tolk.

Wanneer ik continu herhaal wat de bedoeling van een ideeënbus is, zou ze eventueel meer gebruikt worden. Hiertoe dient elke activiteit aan te vangen met de opsomming van een aantal instructies, geboden en verboden. Dit is niet in overeenstemming met één van de voornaamste doelstellingen van de vrouwenwerking: ontspanning bieden.

- Werkwijze 2: informele, individuele gesprekken

Regelmatig pols ik na een activiteit van de vrouwenwerking, bij een eerder toevallige ontmoeting, naar de ervaring van mijn gesprekspartner. Omwille van taalproblemen zijn deze gesprekjes vaak kort en blijven ze te oppervlakkig.

Informeel polsen na een activiteit leidt tot weinig kritische reacties. Vrouwen zijn zo tevreden dat er voor hen iets georganiseerd wordt dat ze zich, niet alleen uit beleefdheid maar ook uit angst deze mogelijkheid kwijt te spelen, verplicht voelen om positief te zijn en zich niet al te kritisch uit te laten. Tevens is natuurlijk de tijdspanne te kort om een gefundeerd oordeel over de voorbije activiteit te vormen.

Conclusies:

Informeel contacten zijn als evaluatietechniek weinig bruikbaar. Ze zijn wel van onschatbare waarde voor de opbouw van een sterkere band met de doelgroep.

Het is daarentegen zeer belangrijk aandacht te hebben voor een signaal dat uitgaat van de gesprekspartner. In eerder bedekte termen geeft zij misschien wel een belangrijke boodschap. (Bijvoorbeeld: iemand die rondkijkt vooraleer antwoord te geven wil misschien wel iets vertellen maar durft niet omdat er bepaalde personen in de buurt zijn.)

- Werkwijze 3: het evaluatiebord¹⁹

Om na de activiteiten te weten te komen wat de vrouwen van de activiteit vinden heb ik een visueel bord ontwikkeld. Hierop is een rode en groene zone. De groene staat voor een positieve beoordeling van de activiteit, de rode voor een negatieve. Binnen deze twee zones zijn gradaties aangebracht met opgestoken of omgekeerde duimen. Met een eenvoudig kruisje bij hun keuze maken de deelnemers aan de vrouwenwerking hun evaluatie bekend. Dit geeft een eerste en zeer algemeen idee van hun mening. Het valt tevens in een oogopslag af te lezen. Het gebruik van een stiftenbord geeft de mogelijkheid tot hergebruik na elke activiteit.

Drie opgestoken duimen	Uitstekend	Eén omgekeerde duim	Minder goed
Twee opgestoken duimen	Zeer goed	Twee omgekeerde duimen	Slecht
Eén opgestoken duim	Goed	Drie omgekeerde duimen	Zeer slecht

Conclusies:

Het is een techniek die weinig tijd en inzet vergt van de vrouwen die deelgenomen hebben aan de activiteit. Hierdoor zijn de meeste vrouwen geneigd hun evaluatie aan te geven.

Deze werkwijze is visueel en dus valt het bezwaar van de taalproblemen en het analfabetisme weg. Door de duidelijke en eenvoudige structuur is deze methode bruikbaar ongeacht de scholingsgraad van de deelnemers.

- Werkwijze 4: formele evaluatiegesprekken²⁰

Halverwege de stageperiode drong zich een grondige evaluatie van de vrouwenwerking op. Met ± 70 vrouwen een individueel gesprek hebben is omwille van allerlei praktische redenen niet mogelijk.

Bij de zoektocht naar de juiste methodische aanpak onderzocht ik eerst het idee om de vrouwen een beperkte vragenlijst te laten invullen. Deze vragenlijsten dienden in verschillende talen ter beschikking gesteld te worden. Uit gesprekken met collega's wordt snel duidelijk dat dit een massa papierwerk zou vergen en waarschijnlijk niet zou leiden tot het gehoopte resultaat. Doorvragen op papier is namelijk zeer moeilijk daar de vragenlijsten noodzakelijkerwijs beperkt moeten zijn. Ook het probleem van het analfabetisme maakt deze methode minder bruikbaar.

Vanuit deze gesprekken is het idee ontstaan om een handleiding op te stellen voor groepsgesprekken met kleine groepjes vrouwen die regelmatig op de vrouwenwerking aanwezig zijn en zij die niet of weinig komen. Het is belangrijk om alle taalgroepen

¹⁹ Zie bijlage nr. 6 p. 74

²⁰ Zie bijlage nr. 7 p. 75

aan bod te laten komen. Binnen de taalgroepen worden een aantal personen willekeurig aangesproken. Aan collega's vraag ik om mij bij te staan als tolk.

Ter informatie geef ik hier een overzicht van de evaluatiegesprekken:

Datum	Taal	Aantal vrouwen	Frequentie deelname aan activiteiten
20-04-'08, 12 uur	Albanees	3 Albanese vrouwen (2 uit Servië en 1 uit Albanië)	2 → regelmatig 1 → zelden
20-04-'08, 13 uur	Russisch	3 vrouwen (3 uit Rusland)	3 → regelmatig
20-04-'08, 16 uur	Russisch	2 vrouwen (2 uit Armenië)	2 → regelmatig
07-05-'08, 11 uur	Portugees	2 vrouwen (2 uit Angola)	1 → regelmatig 1 → zelden
07-05-'08, 18.30 uur	Frans	3 vrouwen (3 uit Guinee)	3 → regelmatig
08-05-'08, 18.30 uur	Frans	3 vrouwen (2 uit Guinee en 1 uit Kongo)	1 → regelmatig 2 → zelden
15-05-'08, 10.30 uur	Nederlands	3 vrouwen (2 uit Iran en 1 uit Afghanistan)	2 → regelmatig 1 → zelden
15-05-'08, 13.00 uur	Engels	5 vrouwen (3 uit Irak, 1 uit Syrië en 1 uit Libanon)	3 → regelmatig 2 → zelden
20-05-'08, 10.00 uur	Engels	3 vrouwen (3 uit Uganda)	3 → regelmatig

Conclusies:

In deze sector zijn taalproblemen niet weg te denken. Hier op een creatieve manier mee om gaan teneinde iedereen te betrekken is de opdracht.

Uit ervaring delen collega's mee dat een papier om in te vullen niet werkt met deze doelgroep.

Hun mening mogen ventileren is voor de vrouwen in het opvangcentrum belangrijk. De eenvoudige vraag om deel te nemen aan een evaluatiegesprek als werkwijze vormt geen drempel.

Rekening houdend met de problematiek van een opvangcentrum is het belangrijk te verzekeren dat de informatie die verzameld wordt, dient om te verwerken ter verbetering van de werking maar niet tegen hen gebruikt wordt.

Een bevraging mag maximum drie kwartier duren. Door een drankje aan te bieden, voelen de deelnemers zich verwelkomd en is het ijs gebroken.

Door te benadrukken dat 'kritisch zijn' mag en door echt te polsen naar hun mening, worden de vrouwen uitgedaagd eerlijk te antwoorden. Het investeren van voldoende tijd helpt hen over de drempel van oppervlakkigheid.

HOOFDSTUK 5: RESULTATEN

Gedurende 4 maanden heb ik, als stagiaire, meegewerkt in het Rode Kruis Opvangcentrum Antwerpen Linkeroever. Tijdens deze periode vul ik mijn dagelijkse activiteiten aan met het opstarten en uitwerken van een vrouwenwerking.

In dit hoofdstuk zoek ik een antwoord op vragen als: heb ik bereikt wat ik wilde bereiken? Wat heb ik bereikt? Is er een verandering zichtbaar in het centrum? Hebben de vrouwen iets gehad aan mijn aanwezigheid?

In het boek 'Methodiek van de preventieve projectontwikkeling'²¹ vind ik een aantal evaluatiemodellen. Eén van deze modellen lijkt mij bruikbaar bij de evaluatie van de vrouwenwerking.

Deze manier van werken veronderstelt dat de beginsituatie en de eindsituatie duidelijk in kaart worden gebracht. De eindsituatie in kaart brengen gebeurt door te onderzoeken in welke mate de vooropgestelde doelen (gewenste situatie zie 3.2) bereikt zijn. Wanneer de eindsituatie duidelijk is, vergelijk ik ze met de beginsituatie. De beginsituatie wordt bepaald als het tegenovergestelde van de gewenste situatie.

Zoals aangegeven in het vorige hoofdstuk heb ik evaluatiegesprekken gehouden met verschillende vrouwen uit de diverse taalgroepen. Alles wordt genoteerd tijdens deze gesprekken en later uitgetypt. Omdat het verslag van alle gesprekken te uitgebreid is, wordt in dit deel met citaten gewerkt om te staven dat we bepaalde doelen al dan niet hebben bereikt. De citaten van de vrouwen ondersteunen mijn persoonlijke evaluatie.

5.1. Geschikte ruimte

- Gewenste situatie

Het is van het grootste belang een plaats te creëren waar vrouwen zichzelf kunnen zijn en uit de dagelijkse werkelijkheid kunnen stappen. Waar ze vrouw kunnen zijn en even niet aan hun problemen worden herinnerd. Een plaats waar ze tot rust kunnen

²¹ De Cauter, F. en Walgrave L., *Methodiek van de preventieve projectwerking*. Acco Leuven, Amersfoort, 1999.

komen en plezier kunnen maken. Het is ook een plaats waar ze hun zorgen en verhaal doen indien ze dat wensen. Laat duidelijk zijn dat ik met 'geschikte ruimte' meer bedoel dan alleen het fysieke lokaal. Het is een plaats met een sfeer.

- Eindsituatie

Eigen observatie:

Als begeleidster observeer ik, tijdens de activiteiten, vaak vrouwen die zich goed en op hun gemak voelen, die zichzelf zijn.

Enkele voorbeelden: eens in het lokaal en de deur gesloten, ontdoen vrouwen zich van hun hoofddoek.

Om naar een activiteit te komen kleden vrouwen zich in traditionele kledij, ze maken zich op om te laten zien wie ze echt zijn.

De momenten in het vrouwenlokaal zien vrouwen als tijd voor zichzelf. Kinderzorg wordt doorgegeven aan de partner. Wanneer er om bepaalde redenen toch naar de vrouw gevraagd wordt, zijn ze hier niet mee gediend.

Ervaring van de vrouwen:

Algemeen kan worden gesteld dat de vrouwen vinden dat er naar hen geluisterd wordt, dat ze het gevoel hebben hun mening mee te mogen delen. Regelmatig halen ze aan dat door de lijsten waarop ze hun keuze voor activiteiten kunnen aanduiden ze echt het gevoel hebben dat hun mening ook gewaardeerd wordt. Ook halen ze aan het gevoel te hebben bij ons terecht te kunnen als ze iets veranderd willen zien. Ze geven aan dat ze 'vrouw' kunnen zijn in het lokaal, dat de momenten voor hen alleen echt deugd doen. Ze vragen me om meer activiteiten te organiseren omdat het hen zo goed doet. De meeste vrouwen vertellen zich goed te voelen in de groep. Enkel en geven aan eerder te opteren voor kleinere groepen.

Ter ondersteuning citeer ik:

S.: "De lijsten voor behoeftepeiling waren echt goed. Daardoor hadden we echt het gevoel dat we mochten zeggen wat WIJ wilden.

8 maart, Internationale Vrouwendag, was ook een fantastisch moment. We hadden het niet verwacht, maar de hoeveelheid aandacht gaf ons echt het gevoel belangrijk te zijn."²²

G.: "Jullie geven me de ruimte om mezelf te zijn, om me goed te voelen. Het contact met jullie is zalig!"²³

²² S. D., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

²³ G. K., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

M.: "Ik voel me beter in kleinere groepen. Wanneer de groep groter is, is er een oppervlakkiger, ander contact. Lawaai stoort me." ²⁴

G.: "Ik vind het interessanter als er meer mensen zijn. Ik voel me goed in grote groep en contacten met anderen vind ik belangrijk." ²⁵

S.: "Het lokaal is te klein, daarom lijkt de groep te groot. Aan de lokaalgrootte kan niets veranderd worden, dus het is goed. Het is heel leuk dat we de gelegenheid krijgen om alleen tussen vrouwen te zijn, om 'vrouw' te kunnen zijn. Ervaringen kunnen er gewisseld worden." ²⁶

N.: "Er worden in de groep kleine groepjes gevormd. Dit gebeurt spontaan en is misschien onoverkomelijk. Toch houdt juist de schrik om nergens bij aan te kunnen sluiten me tegen om deel te nemen aan de activiteiten." ²⁷

- Vergelijking eind – en beginsituatie

Op basis van de citaten en mijn persoonlijke evaluatie valt er te concluderen dat de gewenste situatie grotendeels bereikt is. De eindsituatie toont vrouwen die samenkomen om zichzelf te zijn, zich te uiten en om in groep met lotgenoten activiteiten te beleven. Zij is het tegenovergestelde van de beginsituatie. Daarin leefden vrouwen meer op zichzelf, hingen doelloos rond in het centrum en ondervonden vele problemen in hun zoektocht naar rust en een gespreksmoment over hun problemen.

5.2. Aanspreekpunten

- Gewenste situatie

In het team zijn een aantal personen aanspreekbaar in verband met de vrouwenwerking. Deze personen moeten weten welke activiteiten er georganiseerd worden en kunnen accuraat doorverwijzen bij problemen die ze zelf niet kunnen verhelpen.

- Eindsituatie

Eigen observatie:

I. en ik zijn de aanspreekpunten geworden voor wat de vrouwenwerking betreft. T. is het aanspreekpunt voor de jonge moeders. Na enkele maanden is duidelijk dat we in dit opzet geslaagd zijn. Ze weten ons maar al te goed te vinden. Ook is duidelijk dat

²⁴ M. K., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

²⁵ G. K., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

²⁶ S. D., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

²⁷ N. R., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

door de activiteiten er een bepaalde band ontstaat met vele vrouwen. Zij komen niet alleen met vragen in verband met de vrouwenwerking, ook met vragen of verhalen van andere aard.

Ervaring van de vrouwen:

Meerdere vrouwen geven aan bij ons terecht te kunnen soms direct, soms indirect via collega's die tolken. Het merendeel van de vrouwen weet dat wij de aanspreekpunten zijn en vinden dat ze ons kunnen aanspreken als het nodig is.

Ter ondersteuning citeer ik:

M.: "Ik voel dat we een goed contact met jullie hebben. Wanneer ik iets zou willen zeggen, weet ik dat we bij jullie terecht kunnen. Momenteel is er niets waar ik aan denk, als ik op iets kom, zal ik het zeker komen zeggen."²⁸

- Vergelijking eind – en beginsituatie

Het grootste verschil tussen de begin en eindsituatie is dat er nu een vrouwenwerking is en daarvoor niet. Deze wordt georganiseerd door assistenten die nu de aanspreekpunten zijn. Vrouwen kunnen gericht naar bepaalde assistenten vragen.

5.3. Netwerkvorming

- Gewenste situatie

Doordat de vrouwen elkaar hebben leren kennen kunnen ze meer bij elkaar terecht met allerhande vragen. De banden tussen de vrouwen reiken verder dan alleen maar tussen vrouwen van dezelfde bevolkingsgroepen. Het blijft vanzelfsprekend dat de diepgaande gesprekken onder taalgenoten blijven plaatsvinden.

- Eindsituatie

Eigen observatie:

Dit aspect is zeer moeilijk door assistenten te meten. Toch zijn er bepaalde signalen. Vrouwen die pas zijn aangekomen in het centrum, zijn 's avonds aanwezig op de vrouwenactiviteit zonder dat wij hen hierover hebben aangesproken. Dit betekent dat er onderling tussen de vrouwen wordt gepraat over de activiteiten. Wanneer evaluatiegesprekken worden gehouden met een aantal willekeurig gekozen vrouwen, komen andere vrouwen vragen of zij ook hun zeg mogen doen. Dit getuigt weer van gesprekken onder de vrouwen in het centrum.

Samen met I., heb ik bij de start van de vrouwenwerking de keuze gemaakt om de vrouwengroep te benaderen als één groep. Activiteiten staan steeds open voor iedereen. Nu ik hier op terugblik beaam ik dat dit de juiste beslissing was. Soms is het

²⁸ M. K., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

gemakkelijker om de groep op te splitsen, maar het signaal dat we geven door hen niet in kleine groepen op te delen is van onschatbare waarde. Zoals veel vrouwen aanhalen, bevestig ik ook zelf, moest onze aanpak niet geslaagd zijn, hadden we niet zoveel, diverse vrouwen kunnen bereiken.

Ervaring van de vrouwen:

Vrouwen geven aan dat er inderdaad een onderlinge verandering is opgetreden. Niet dat ze met iedereen contacten of gesprekken hebben. Dit kan vaak niet door de taalverschillen. Sommigen geven aan elkaar te begroeten doordat ze elkaar hebben leren kennen in het vrouwenlokaal. Wanneer ik vrouwen bevraag over het feit of ze liever per land van herkomst of taalgroep benaderd willen worden, zeggen ze volmondig 'neen'. Een gemengde groep is soms moeilijk maar wel leerrijk, geven ze dan aan.

Ter ondersteuning citeer ik:

A.: "Echt veel meer praten doen we niet door taalproblemen. Wel is het zo dat je nu 'dag' zegt tegen andere vrouwen die je hebt leren kennen door de vrouwenwerking. Dingen zoals een buggy uitlenen, ... doe je niet omdat je elkaar daarvoor te oppervlakkig kent en niet vertrouwt."²⁹

M.: "Er wordt tussen de vrouwen uitgewisseld, bijvoorbeeld met de beautyavond, dan gaven opmerkingen over elkanders uiterlijk, gaven we tips aan elkaar en legden we uit welke producten we gebruiken enzovoort. Er is een groot verschil in gedrag van vrouwen wanneer ze binnen of buiten het vrouwenlokaal zijn. Dit is zeer interessant om te zien."³⁰

H.: "We kunnen onszelf zijn. We kennen elkaar immers. We zijn op ons gemak omdat we ons amuseren. Vooral na de dansactiviteit is er een verandering in het centrum gebeurd. Nu hebben we elkaar echt beter leren kennen. We zeggen 'dag' als we elkaar tegen komen. Tegen vrouwen wiens taal we kennen zeggen we soms meer."³¹

- Vergelijking eind – en beginsituatie

Wanneer in het begin vrouwen voor het minste waren aangewezen op assistenten en gezinsleden zie je nu hier en daar vrouwen onderling wel uitwisselen en samen problemen aanpakken. Het korte en onzekere verblijf in het opvangcentrum maakt echter dat sterke netwerken weinig kans maken. Eveneens blijft het nauwelijks mogelijk om netwerken te bouwen over verschillende culturen heen.

²⁹ A. M., *Mondelinge mededeling*. Interview, 07 mei 2008.

³⁰ M. O., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

³¹ H. H., *Mondelinge mededeling*. Interview, 07 mei 2008.

De taalproblemen, verschillen in sociale omgang, ... leiden te vaak tot conflicten waardoor netwerken niet gestimuleerd worden.

5.4. Kansen bieden

- Gewenste situatie

In een centrum waar zoveel mensen samenwonen, dienen vrouwen kansen te krijgen zich te ontspannen en even zonder zorgen te zijn.

- Eindsituatie

Eigen observatie:

Activiteiten organiseren voor zulk een diverse doelgroep is niet eenvoudig. Wat voor iemand van 20 jaar ontspannend is, is het misschien niet voor iemand van 50 jaar. We zijn continu opzoek gegaan naar een gulden middenweg. Dit is geslaagd omdat we niet één keer, maar op vele van onze activiteiten een zeer divers publiek bereikten.

Ervaring van de vrouwen:

Vrouwen van alle leeftijden geven op de evaluatiegesprekken aan dat de activiteiten hen aanspreken. Ze geven allen aan dat we moeten geloven dat onze activiteiten goed zijn omdat we een zodanig divers publiek bereiken.

Ter ondersteuning citeer ik:

N.: "We vinden dat jullie het goed aanpakken wetende dat het voor een zodanig grote groep, met verschillende noden, niet gemakkelijk is."³²

S.: "Het moment is voor mij belangrijk om eens alleen met de vrouwen samen te zitten, eens rustig te kunnen praten."³³

H.: "Wanneer je activiteiten in het centrum organiseert is dit heel leuk voor me. Wanneer ik hier bijvoorbeeld al even woon en vrienden vragen wat ik allemaal doe in het centrum, kan ik die leuke momenten belichten. Dat helpt me om te verwerken dat ik hier woon."³⁴

- Vergelijking eind – en beginsituatie

Wanneer er vroeger nauwelijks ontspanningsmogelijkheden voor handen waren voor de vrouwen, wordt er nu wekelijks een activiteit aangeboden.

³² N. R., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

³³ S. L., *Mondelinge mededeling*. Interview, 07 mei 2008.

³⁴ H. H., *Mondelinge mededeling*. Interview, 07 mei 2008.

5.5. Zoveel mogelijk vrouwen bereiken

- Gewenste situatie

Activiteiten van een vrouwenwerking mogen niet alleen georganiseerd worden voor een selecte groep vrouwen. Er zijn echter allerlei aspecten die ervoor zorgen dat niet iedereen wil of kan deelnemen.

- Eindsituatie

Eigen observatie:

Noteren na elke activiteit wie aanwezig was, geeft een duidelijk overzicht van de aanwezige vrouwen. Daaruit blijkt duidelijk dat we maar enkele vrouwen niet bereiken.

Ervaring van de vrouwen:

Het was belangrijk via de formele evaluatiegesprekken na te gaan waarom bepaalde vrouwen nooit deelnemen aan activiteiten. De antwoorden waren gunstig voor de werking. In die zin dat de vrouwen die niet komen, zeggen dat de keuze hiervoor bij hen zelf ligt. Ze blijven afwezig door persoonlijke redenen en niet omdat ze zich niet aangesproken voelen.

Ter ondersteuning citeer ik:

A.: "Ik voel me zeker aangesproken. De reden waarom ik niet kom, is omdat ik mij op bepaalde momenten, omwille van mijn psychische gemoedstoestand, niet sterk genoeg voel om in een groep te functioneren. Ik weet dan wel dat er activiteiten zijn maar ben dan liever alleen."³⁵

- Vergelijking eind – en beginsituatie

Er is een groeiende deelname zichtbaar wanneer de eerste en de laatste activiteiten vergeleken worden niet alleen in aantal maar ook in diversiteit.

³⁵ A. D., *Mondelinge mededeling*. Interview, 29 april 2008.

AANBEVELINGEN IN FUNCTIE VAN EEN VROUWENWERKING

Laat eerst en vooral dit werk een bewijs zijn van de noodzaak van een vrouwenwerking in een opvangcentrum. Lees hoe een deugd het doet, zowel voor bewoners als voor begeleiders, om samen activiteiten te doen. De vrouwenwerking begeleiden in het centrum heeft mij als werkster een nuttig gevoel gegeven. Ik had het gevoel wezenlijks iets te veranderen. Hierin schuilt de oproep om startende werkers in deze sector te blijven motiveren om met een persoonlijke deeltaak aan de slag te gaan.

De keuze om voor een vrouwenwerking in deze context een projectplan uit te schrijven is niet evident. Door de context en de situatie lijkt, met een hele groep doelstellingen bereiken, quasi onmogelijk. Een combinatie van regelmatige evaluatie en het werken naar een vastgesteld doel, zorgt dat je actief en gemotiveerd met de werking bezig bent. Laat ons erover eens zijn dat het in een projectvorm gieten van een werking, de kwaliteit ervan verbetert.

Vervolgens wil ik benadrukken dat evalueren de methode is om een vrouwenwerking te laten aansluiten bij de noden van de vrouw. Ik wil dit graag verbreden naar de hele werking van een opvangcentrum want na deze ervaring ben ik er van overtuigd dat evalueren zowel voor jezelf, je organisatie en de doelgroep een meerwaarde is.

De werkwijzen die ik hanteerde voor het evalueren zijn niet uitsluitend of exclusief. Ik ben me er van bewust dat er nog heel wat andere mogelijkheden zijn. Toch leken de methoden die ik hanteerde mij het meest bruikbaar en toepasbaar met deze, toch wel specifieke, doelgroep in deze bijzondere leefomstandigheden.

Ten slotte, wanneer je bezig bent met een vrouwenwerking:

- Heb oog voor je publiek. Leef je in, wees alert. Geef vriendschap en aanvaard wat ze teruggeven.
- Blijf een vrouwenwerking gescheiden houden van andere deelwerking, je zal zien dat je zo de meeste mensen bereikt en de sterkste contacten kan hebben.
- Weet dat je met volwassenen bezig bent. Een eerlijke, open houding verlang je zelf ook.
- Tracht te kijken naar de situatie van de mensen alvorens van op afstand een oordeel te creëren.

Geloof, ook na tegenslag, dat je werkelijk iets verandert!

TEN SLOTTE

Dat ik graag stage wilde doen in een 'asielcentrum' stond al vast van na mijn stage in het tweede jaar. Om wille van louter praktische redenen heb ik mij kandidaat gesteld voor een stage in Rode Kruis Opvangcentrum Antwerpen Linkeroever. Na mijn ervaring ben ik hier blij om. De oprichtingsgedachte van de Rode Kruis Opvangcentra, 'het menselijke leed verminderen', is iets waar ik mezelf in vind. Op voorwaarde dat het niet alleen om een curatieve aanpak gaat maar dat je ook op zoek gaat naar een preventieve en structurele manier van werken.

Dat het gegeven van 'assistent zijn' in dit Opvangcentrum niet leidt tot een zeer beperkt takenpakket is voor mij een sterkte van het centrum. Je bent niet bezig, zoals in bepaalde centra van Fedasil wel het geval is, met een bepaalde en duidelijk afgelijnde taak maar je begeleidt de mensen in alle aspecten van hun leven.

Dat je als assistent in het centrum een bepaalde deeltaak krijgt, is ook een sterkte. Het moet worden aangemoedigd, dat mensen deeltaken opnemen en er energie in stoppen. Mijn mening hieromtrent is zeer duidelijk omdat ik vanuit eigen ervaring overtuigd ben geraakt dat je zo echt een verschil kan maken.

Als uitgangspunt voor mijn stage en voor mijn engagement in de vrouwenwerking heb ik steeds het 'menselijke' gehanteerd. Ik heb mezelf in de plaats van de mensen proberen stellen om zo mijn werken naar mezelf en naar de doelgroep toe te verantwoorden.

De vrouwenwerking is voor mij 'iets waaraan ik mijn hart ben verloren'. Het was een uitdaging om mee te beginnen, het deed deugd om aan deel te nemen en het is een verdriet om los te laten. Hierin nestelt zich ook de hoop dat het niet verloren gaat. Niet omdat ik halsstarrig vind dat mijn werk moet worden benut, maar omdat ik het belangrijk vind, dat de vrouwen 'vrouw' kunnen zijn.

OPLEIDING SOCIAAL WERK
Sociaal-cultureel werk

BIJLAGEN

Scriptie van
Katrijn TIEBOS
tot het behalen van
het diploma bachelor sociaal werk

academiejaar 2007-2008

BIJLAGE 1: Individuele gesprekjes

Om te achterhalen of de vrouwen nood hebben aan een vrouwenwerking heb ik o.a. informele gesprekjes gevoerd. Een uitgeschreven versie van een selectie gesprekjes is hier weergegeven.

- **Woensdag 20 februari 2008**

Vandaag heb ik met drie Afrikaanse vrouwen de kasten van het vrouwenlokaal geschilderd. Dit was een leuke ervaring en een ultieme gelegenheid om eens te polsen naar wat zij willen doen met de vrouwenwerking. Zij willen graag leren fietsen en zwemmen. Ook willen ze graag eens een uitstap naar een museum doen.

- **Vrijdag 22 februari 2008**

Wanneer ik vandaag door de gangen liep zag ik één van de vrouwen van het centrum stilletjes in een hoek zitten. Ik ben er naar toe gegaan om te vragen hoe het met haar ging. Ze begon onmiddellijk haar verhaal te doen. Ze vertelde me ook dat ze zich vaak verveelt, niet echt weet hoe de dagen te vullen. Naar aanleiding hiervan vertelde ik dat ik ga proberen om een vrouwenwerking op te starten zodat er ook voor de vrouwen in het centrum activiteiten zijn. Ze vond dit een heel leuk idee. Echte voorbeelden geven van wat ze graag wil doen, kan ze niet. Ze zegt dat alles goed is voor haar.

- **Vrijdag 22 februari 2008**

Vanavond was het de Tsjetsjeense avond bij IVCA. Tijdens de twee tramritten heb ik van de gelegenheid gebruik gemaakt om de vrouwen in te lichten over de vrouwenwerking. Ik heb hen verteld dat het de bedoeling is dat we naar de toekomst toe meerdere activiteiten met de vrouwen willen doen. Ze gaven aan dat ze uitstappen vooral heel leuk vinden. Kinderopvang is steeds een pluspunt geven ze aan.

- **Donderdag 28 februari 2008**

Morgen moeten de kindjes met een gek kapsel naar school. Eén van de meisjes van het centrum wil als 'Pipi Langkous' gaan. Ik stelde voor om haar daar bij te helpen door haar haar met ijzerdraad te vlechten. Op zoek naar ijzerdraad dus. Geen eenvoudige klus. Na alle kasten op het gelijkvloers te hebben doorzocht zonder resultaat zou ik naar de kelderverdieping moeten. Om 20.00 uur 's avonds, wanneer het donker is, ben ik hier niet zo scheutig op. Wanneer ik wilde vertrekken, kwam er een vrouw van het centrum me om afwasmiddel vragen. Ik sloot een deal met haar, zij ging mee met mij naar de kelder en ik zorgde voor haar voor afwasmiddel. Het was een heel leuk moment samen en ik kreeg de kans om haar in te lichten over de vrouwenwerking die gaat komen. Ze was zeer enthousiast en geïnteresseerd. Zij is

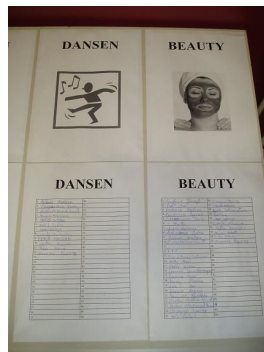
persoonlijk wel te vinden voor het maken van uitstapjes omdat ze op die manier het land waarin ze nu woont wat beter leert kennen.

- Maandag 3 maart 2008

Terwijl I. en ik vandaag in het vrouwenlokaal aan het werken zijn wandelt er een Irakese vrouw binnen. Zij komt kijken hoever we staan en komt vrijwillig haar hulp aanbieden. Voor ons weer een ideaal moment om te polsen naar wat zij wil van de vrouwenwerking. De vrouw geeft aan echt depressief te zijn. Een lokaal om tot rust te komen, om een babbeltje te doen,... vindt ze ideaal. Ook wil ze graag koken. Dit moet niet persé Irakees zijn, als het maar lekker is, geeft ze aan. Voor de rest zegt ze dat het haar kinderdroom is om te leren zwemmen. Dit wil ze wel alleen wanneer het strikt gescheiden is van de mannen en wanneer de lessen door een vrouw gegeven worden.

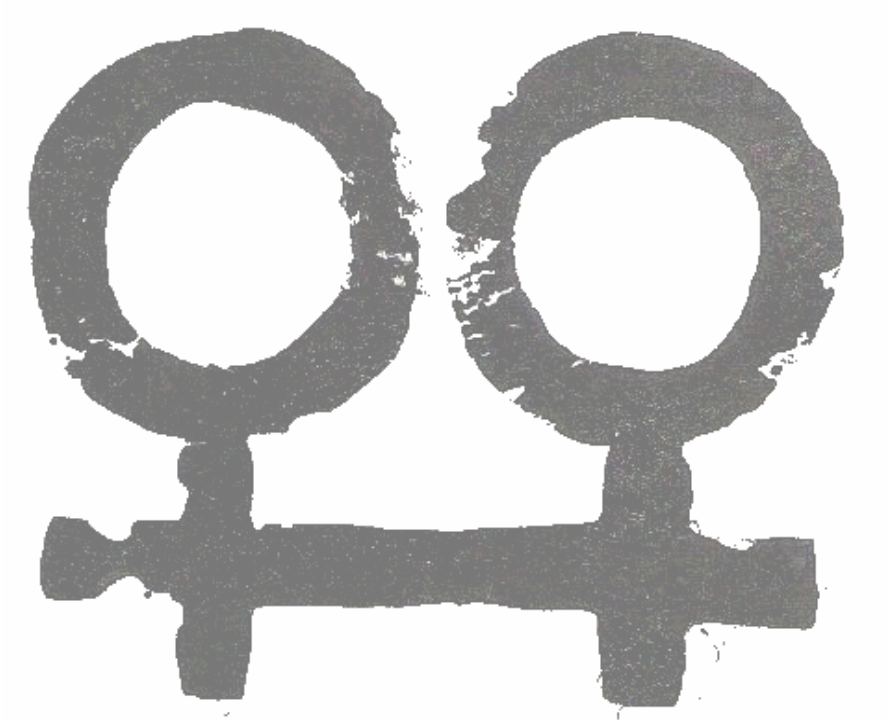
BIJLAGE 2: Foto's methodiek

Hieronder vind je foto's van de methodiek die we gebruikten om te weten te komen welke activiteiten de vrouwen echt willen.

BIJLAGE 3: Logo vrouwenwerking

Hieronder vind je het logo dat we voor de vrouwenwerking gebruiken. Het is zeer bruikbaar in deze context omdat het twee verbonden tekens voor de vrouw zijn. Het teken staat internationaal bekend als symbool voor de vrouw.

BIJLAGE 4: de activiteiten

Hieronder vind je van al de activiteiten per tussendoel een uitgeschreven versie van de voorbereiding – uitvoering en evaluatiefase.

Tussendoel 1

'De vrouwen van het centrum kennen I., T. en mij. Ze weten dat we aanspreekpunten zijn i.v.m. de vrouwenwerking. Ze kennen het lokaal en zijn op de hoogte van de mogelijke activiteiten die we met de vrouwenwerkingen zouden kunnen doen.'

1. Schilderen van de kasten (20 februari 2008)

Vorbereiding:

Als voorbereiding op het schilderen moesten we de kasten vrij maken. Dit hebben I. en ik zelf gedaan. De verf is door de logistiek medewerker van het centrum besteld en hij is ze ook gaan halen. Al het materiaal dat we nodig hadden om te schilderen zijn we samen met de logistiek medewerker in de kelder gaan verzamelen. Tegen dat de Afrikaanse vrouwen aan het lokaal kwamen stond alles klaar. We hadden ook voor iedereen een overal voorzien zodat onze kleding proper bleef.

We kozen ervoor om samen met drie Ugandese vriendinnen de kasten te schilderen. We wilden dat het voor hen leuk was om het samen te doen, dat ze tijdens het werk konden lachen en zich ontspannen. Om dit optimaal te bereiken hebben we ook koekjes en een drankje voorzien.

Praktische taken:

- kleur kiezen voor de verf van de kasten,
- begeleiden van de activiteit,
- kopen van koekjes en drank,
- vrouwen vragen om te helpen.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: veiligheid

Omdat dit het allereerste was dat we met de vrouwen van het centrum deden, hebben we gekozen voor drie vriendinnen aan te spreken en niet drie vrouwen die elkaar niet kennen. We gingen ervan uit dat dit de drempel om ons te komen helpen zou verlagen.

- Werkwijze 2: voor wat hoort wat

We zorgden voor koekjes en een drankje om hun werk te belonen. We hebben hen ook uitdrukkelijk bedankt omdat we het belangrijk vinden dat ze voelen dat wij het niet evident vinden dat zij dat doen.

- Werkwijze 3: keuzes maken

We hebben gekozen, in samenspraak met collega's die al veel ervaring hebben, om de keuze van de verf op onszelf te nemen. Dit omdat we niet ieders idee kunnen volgen.

Evaluatie:

- De 3 Afrikaanse vrouwen die we hadden aangesproken om dit met ons te doen waren stipt op tijd. Dit vonden we al fantastisch. (product)
- Het was een leuke dag en het was zeer aangenaam om op een informele manier tijdens het schilderen hen wat beter te leren kennen. (proces)

2. Tsjetsjeense avond (22 februari 2008)

Vorbereiding:

De Tsjetsjeense filmavond werd door IVCA georganiseerd en er was voor I. en mij dus niet veel voorbereiding aan.

Wij hebben alleen de vrouwen in het centrum aangesproken en uitgenodigd. Omdat we wisten dat de film in het Russisch was met Engelse ondertiteling hebben we hier wel wat op gelet bij het uitnodigen van de vrouwen. De getallen van deelnemers en kinderen voor de kinderopvang hebben we doorgebeld naar de mensen van IVCA.

Tot slot hebben we gezorgd dat we voldoende geld en bustickets konden meenemen voor op de avond zelf.

Praktische taken:

- vrouwen uitnodigen om mee te gaan,
- affiche ophangen,
- financiële middelen voorzien voor de activiteit,
- begeleiden van de activiteit.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: het uit eigen handen geven

We wilden al graag aan de slag met de vrouwen uit het centrum maar ons lokaal was nog niet klaar. Via via waren we te weten gekomen dat er een Tsjetsjeense filmavond was in IVCA. We hebben affiches in het centrum gehangen maar enkel de Tsjetsjeense vrouwen in het centrum aangesproken. Niet-Tsjetsjeense vrouwen die toch wilden deelnemen na het zien van de affiche konden het zelf komen vragen. We hebben deze methodiek gebruikt omdat we niet goed konden inschatten hoe de verhoudingen tussen de Tsjetsjeense gemeenschap en de andere vrouwen in het centrum zijn.

Evaluatie:

- Er hadden op voorhand 12 vrouwen zich hiervoor ingeschreven. Er zijn er uiteindelijk 14 meegegaan dus we noemen dit een succes! (product)
- Het was leuk desondanks dat de film pakkend en zwaar was (Het was een documentaire met interviews en echte beelden over de geschiedenis van Tsjetsjenië.). We waren bang voor de reacties van de vrouwen maar ze zeiden achteraf blij te zijn dat wij nu ook eens hebben gezien hoe het in hun herkomstland eraantoe gaat. (proces)

3. Open vrouwenlokaal avond (5 maart 2008)

Voorbereiding:

Op voorhand hadden we affiches doorheen heel het centrum opgehangen. Wanneer de mogelijkheid zich voordeed hebben we het ook mondeling tegen de vrouwen gezegd.

Het lokaal was tegen deze avond helemaal in orde. We hadden er veel stoelen gezet zodat iedereen kon zitten.

We hebben ook papieren opgehangen (papier met de Nederlandse naam, pictogram en foto) waarop de verschillende mogelijkheden van activiteiten voorgesteld worden. Ze konden zich dan inschrijven voor die activiteiten waarvoor ze interesse hebben.

Praktische taken:

- opruimen van het lokaal en herschikken van de meubels,
- kopen van cakes, servetten, confituur, fruitsap en plantjes, ...
- papieren maken waarop activiteiten omschreven staan en invulpapieren,
- maken van een affiche en aanspreken van de vrouwen,
- maken van een ideeënbus,
- maken van een verjaardagskalender.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: eigen keuze

Bij de eerste activiteiten staat er in het lokaal een tafel waarop alle mogelijke activiteiten (zwemmen, fietsen, filmavond, praten, knutselen, uitstappen, dansen, zingen, beautyavond, ...) die we kunnen aanbieden zijn voorgesteld. We stellen alle activiteiten voor zowel met pictogrammen als met foto's. Enerzijds geeft dit de vrouwen een beeld van wat we allemaal samen kunnen doen, anderzijds kunnen de vrouwen zo hun voorkeur voor activiteiten duidelijk maken door hun naam te schrijven bij die activiteiten waar ze zelf interesse in hebben. Zo hebben we op het eind van de avond een overzicht van welke vrouwen in wat geïnteresseerd zijn.

- **Werkwijze 2: vrouw zijn wordt geapprecieerd**
Omdat we het lokaal feestelijk wilden openen hebben we voor iedereen cake en een drankje voorzien. Ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag hebben we voor elke vrouw ook een plantje gekocht. Hiermee wilden we duidelijk maken dat de vrouwen in het centrum belangrijk zijn en we maken hen op deze manier nogmaals duidelijk dat de werking specifiek voor vrouwen bedoeld is.
- **Werkwijze 3: sfeer**
We hebben het lokaal heel huiselijk ingericht. Dit wil zeggen dat er zetels staan, sfeerlampen,... Op de avond zelf hadden we ook kaarsen gezet. Dit om het gezellig te maken. We hebben dit, op deze manier gedaan omdat de vrouwen van het centrum aangeven, dat ze de huiselijke gezelligheid in het centrum missen.
- **Werkwijze 4: hulp**
Eén van de vrouwen hebben we gevraagd om ons te helpen. We hebben haar gekozen omdat ze heel zorgzaam is en onpartijdig in de conflicten die er heersen in het centrum. Naar de toekomst toe vinden we wel dat zij degene is die de volgende keer dan eens niets moet doen.

Evaluatie:

- Er waren 40 vrouwen aanwezig. In het centrum zijn 72 vrouwen op de moment. Wij vinden het een goede opkomst. Enkele vrouwen konden er niet bij zijn omdat ze naar de les moesten, zij zijn ons de volgende dag zelf komen aanspreken om het lokaal eens te mogen bekijken. (product)
- De papieren waar ze hun namen konden op schrijven om hun interesse te uiten was echt een succes. Er stonden veel namen op de papieren en het gaf ons een duidelijk overzicht. (product)
- Wij hadden zoveel mogelijk stoelen in het lokaal gezet zodat iedereen een plaatsje had. Dit was een groot succes, want vele zijn blijven zitten om te praten met de andere vrouwen. (proces)
- We hadden voldoende cake en dranken voorzien. De bloemen waren een schot in de roos. (product)

4. Internationale Vrouwendag (8 maart 2008)

Vorbereiding:

Op zaterdag 8 maart 2008 organiseert YWCA allerlei workshops en dergelijke ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag.

We gaan er samen met enkele vrouwen uit het centrum naartoe. Als voorbereiding hebben wij mensen ingeschreven die mee wilden. We hebben de getallen doorgebeld naar IVCA.

Zoals de vorige uitstap hebben we ook nu voor voldoende geld en bustickets gezorgd.

Praktische taken:

- reclame maken voor de internationale Vrouwendag op de opening van het vrouwenlokaal,
- begeleiden van de activiteit,
- naar IVCA bellen in verband met kinderopvang,
- begeleiden de vrouwen heen en terug naar het centrum,
- vrouwen persoonlijk aanspreken om hen in te schrijven.

Uitvoering:

- **Werkwijze 1: drempels verlagen**
Ook al was het een activiteit georganiseerd door een andere vereniging, toch zijn I. en ik nog meegegaan dit omdat we bij de start van de vrouwenwerking de drempels willen verlagen. Doordat wij meegaan, gaan er meerdere vrouwen mee. Alleen naar een vreemde omgeving gaan is nog een stap verder en dat is te vroeg bij de start van de vrouwenwerking!

Evaluatie:

- Er zijn 21 vrouwen meegegaan. (product)
- De vrouwen waren van verschillende nationaliteiten en spraken verschillende talen. Omdat de activiteiten daar ook niet zo gestructureerd verliepen was dit niet zo eenvoudig. Het had goed geweest voor sommige vrouwen dat ze meer begeleiding konden krijgen. Dit is een aandachtspunt naar de toekomst toe. (proces)
- De meeste vrouwen vonden het wel leuk dat ze effectief iets konden doen/ leren. Ook vinden ze het leuk dat ze het resultaat van hun werk mee naar huis mochten nemen. (product)
- Het heeft ook gesprekken op gang gebracht. Vrouwen die aangeven, dat ze bepaalde dingen kunnen en het ook aan andere mensen in het centrum willen leren bijvoorbeeld. (proces)

5. Filmavond (12 maart 2008)

Vorbereiding:

De filmavond organiseren we in het vrouwenlokaal in het centrum. Hiervoor is dus minder voorbereiding nodig.

Praktische taken:

- begeleiden van de activiteit,
- film uitkiezen,
- vrouwen persoonlijk aanspreken.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: kiezen in grote groep

I. had op voorhand een aantal films geselecteerd. Twee ervan hadden we op de affiche geplaatst. Bij de start van de avond hebben we de vrouwen zelf laten kiezen tussen de films. We hebben hen gewoon laten stemmen. De grote meerderheid stemde voor een bepaalde film en die is het geworden. Na deze stemming is niemand buiten gegaan, iedereen is blijven kijken dus deze manier van werken blijkt bruikbaar.

- Werkwijze 2: delen

We zijn 2 emmers popcorn gaan kopen voor deze avond. Dit was, gezien de opkomst niet zoveel. We hebben niets verdeeld maar hebben de emmers gewoon doorgegeven. Ook dit bleek een goede manier van werken.

Evaluatie:

- De filmavond was een groot succes. Er waren twintig vrouwen aanwezig van verschillende nationaliteiten. Er waren ook vrouwen aanwezig die we nog niet hadden bereikt. (product)
- Er was voldoende popcorn en het uitdelen van de drank tijdens de pauze is een goed idee.
- Het tijdstip is niet ideaal. Maar wanneer we er over brainstormen zijn er toch niet veel andere mogelijkheden.
- We moeten op voorhand afspreken wanneer we een pauze inlassen om de kinderen naar bed te brengen en om naar de wasmachines te gaan. (proces)
- Op voorhand moeten we met de vrouwen de afspraak maken dat ze hun kamersleutels bij de kinderen laten. Dit zal er voor zorgen dat er minder op de deur wordt geklopt. (proces)
- Tijdens deze avond hebben we feedback gegeven op de vorige activiteit in het vrouwenlokaal. Toen waren er verschillende dingen gestolen. Wij vinden dit niet kunnen en daarom zijn we hier op terug gekomen. Wij hebben het als volgt aangepakt: 'we zijn niet boos, wel teleurgesteld. We doen dit voor jullie, wanneer jullie bepaalde dingen stelen (zoals kaarsen) zorgen jullie ervoor dat de sfeer de volgende keer in het lokaal niet meer zo gezellig is'. We voelden dat er bepaalde mensen in de groep zich aangesproken voelden. (proces)
- De vrouwen waren heel dankbaar. (product)

6. Beauty avond (19 maart 2008)

Vorbereiding:

De beautyavond organiseren we ook in het vrouwenlokaal.

Praktische taken:

- het lokaal in orde maken,
- begeleiden van de activiteit,
- honing, plattekaas en komkommer kopen voor het gezichtsmasker,
- reinigingszeep en nachtcrème kopen voor voor en na het gezichtsmasker,
- maken van een affiche.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: kostprijs

Op voorhand was ik in winkels gaan kijken voor gezichtsmaskers. Voor alle vrouwen was dit zeer duur. I. en ik vonden het dom om zoveel geld te geven (\pm 1 euro) aan iets dat zo tijdelijk is. We hebben er dan voor gekozen om op het internet naar een alternatief te zoeken dat we zelf konden maken en dat goedkoper was. Uiteindelijk zijn we zeer blij met deze keuze. De vrouwen reageerden positief en we gaven zo ook onmiddellijk een bepaalde boodschap mee (niet alles moet duur zijn om ontspannend of leuk te zijn).

- Werkwijze 2: verdelen van de producten

We hebben er voor gekozen om alles zelf te doen, zodat de kans op stelen en misbruik veel kleiner was. I. heeft de maskers uitgedeeld, ik heb de waszeep op de washanden gedaan wanneer ze zich kwamen wassen. Ik had schrik dat dit te betuttelend zou overkomen maar de vrouwen reageerden positief.

Evaluatie:

- Er waren ongeveer 30 vrouwen aanwezig. (product)
- Het alternatief voor een duur masker was een succes. De resultaten zijn goed! (product)
- Voor vrouwen uit bepaalde culturen is het niet evident om zich te wassen met een washand dat reeds door iemand anders voor het gezicht is gebruikt. Ook water gebruiken dat door meerdere mensen gebruikt is, lijkt hen niet mogelijk. Het gaat dan zeker over een minderheid van de vrouwen. I. en ik hebben besloten om hier alsnog niet in mee te gaan, wetend dat we op die manier wel bepaalde vrouwen hebben uitgesloten. (proces)
- De vrouwen waren heel dankbaar. (product)

7. Repetitie + free podium (28 april 2008)

Vorbereiding:

Samen met de andere stagiaires heb ik een free podium georganiseerd in het centrum. Iedereen die wil kon zich hiervoor inschrijven. Wij hebben een aantal vrouwen aangesproken om met ons een dansje te doen. Voornamelijk Afrikaanse vrouwen reageerden positief omdat zij het minste problemen hebben met dansen voor een publiek. We hebben er een echte Afrikaanse dans van gemaakt met iemand die djembé speelde, de traditionele kledij en typische Afrikaanse danspassen.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen,
- djembés meebrengen,
- actief deelnemen aan de dansactiviteit.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: bewuste keuze

Het aanspreken van Afrikaanse vrouwen was een bewuste keuze. Dit omdat we wisten dat zij ongeveer de enige vrouwen in het centrum zijn die er niets om geven te dansen in het openbaar.

- Werkwijze 2: duidelijk signaal

We hebben gekozen om zelf op het free podium mee te dansen, zonder gêne. We kiezen om alleen mee te dansen met de vrouwen omdat I. en ik de gezichten zijn van de vrouwenwerking. Zo wordt dit naar heel de groep duidelijk gemaakt. We vinden het ook een signaal naar mannen uit bepaalde bevolkingsgroepen in het centrum. We geven aan dat dansen in onze cultuur iets is wat mag en dus geen lokroep is voor schunnige opmerkingen maar gewoon een leuke activiteit om samen te doen.

Evaluatie:

- We hebben met ongeveer 10 Afrikaanse vrouwen gedanst. (product)
- De organisatie van het free podium kwam moeilijk op gang en daardoor had ik hier een beetje schrik voor. Uiteindelijk is alles goed verlopen en is het een leuke dag avond geworden. (proces)
- De mensen in het centrum zijn zeer geïnteresseerd in wat anderen doen. Ze zijn zeer enthousiast naar andere toe. (proces)
- Ik heb veel lachende mensen gezien. De doelstelling van iets dergelijks is ontspanning, dat is gelukt. (proces)

Tussendoel 2

'De vrouwen hebben vertrouwen in ons. Dit uit zich in het stellen van vragen i.v.m. alles wat met 'vrouw zijn' in het centrum te maken heeft en in het deelnemen aan activiteiten.'

1. Zwemmen in subtropisch zwembad in Lier (4 april 2008)

Vorbereiding:

De kinderwerking had een zwemuitstap gepland in april. Omdat ik wist dat er in Lier een relatief goedkoop subtropisch zwembad is stelde ik hen voor daarheen te gaan. Ze vroegen me actief de moeders van de kinderen aan te spreken zodat die mee zouden gaan zwemmen en er extra begeleiding zou zijn. Onmiddellijk hierop volgde mijn voorstel om de activiteit open te stellen voor zowel vrouwen als kinderen. Zo is het gekomen dat de uitstap naar het subtropische zwembad een gezamenlijke activiteit van de kinder –en de vrouwenwerking was.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen,
- zorgen voor badpakken,
- begeleiden van de activiteit.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: drempels verlagen

We hebben er voor gekozen om niet alleen de moeders, maar alle vrouwen mee te nemen op een kinderactiviteit. Omdat dit volgens ons stimulerend werkt naar de moeders toe. Als ze zien dat er nog vrouwen mee gaan zijn ze sneller geneigd om ook mee te gaan.

- Werkwijze 2: rekening houden met de doelgroep

Naar een openbaar zwembad gaan met onze doelgroep is niet evident. Ongewild sluit je zo een aantal vrouwen uit. Door cultuurverschillen is het voor hen namelijk niet mogelijk om te zwemmen met andere mannen, ... in één zwembad. Wanneer er tijdens de rit naar het zwembad getwijfeld werd of het wel goed is om mee te zwemmen in een gemengd zwembad, ben ik er wat op een laissez - faire manier mee om gegaan. In die zin dat ik ben ingegaan op de voordelen van mee gaan zwemmen en niet ben ingegaan op hun zorgen. Blijkbaar was dit geen slechte manier want ze zijn meegegaan, uiteindelijk.

Evaluatie:

- Oorspronkelijk was het zwemmen een kinderactiviteit. Doordat je ook vrouwen zonder kinderen meevraagt zijn er meer moeders geneigd om mee te gaan. De moeders niet bij gerekend zijn er 6 vrouwen meegegaan. (product)

- Veel begeleiding zorgt ervoor dat je de vrouwen met kinderen eens kan laten ontspannen door de zorg voor de kinderen over te nemen. (proces)
- De vrouwen waren heel dankbaar en vragen bijna dagelijks wanneer we terug gaan zwemmen. (product)

2. Filmnamiddag 'Titanic' (4 april 2008)

Vorbereiding:

Omdat er bij een zwemactiviteit in een openbaar zwembad toch wel wat vrouwen uit de boot vallen, besluiten we ook nog een alternatief te organiseren. Enkele vrouwen hebben reeds aangegeven dat ze de 'Titanic' willen zien. Omdat de zwemactiviteit een hele namiddag in beslag neemt, is dit het ideale moment om zo een lange film te tonen. I. gaat niet mee zwemmen en heeft de filmvoorstelling in het vrouwenlokaal dus begeleid.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen,
- begeleiden van de activiteit.

Uitvoering:

- Werkwijze: alternatieven

Omdat we weten dat de zwemactiviteit voor bepaalde vrouwen niet toegankelijk is hebben we een alternatief aangeboden zodat alle vrouwen een activiteit hebben deze week.

Evaluatie:

- Er zijn 10 vrouwen naar de film komen kijken. (product)
- Goed alternatief bij activiteiten die niet toegankelijk zijn voor alle vrouwen. (Voorbeeld: zwemmen in openbaar zwembad.)
- Doordat er veel volk mee was gaan zwemmen waren er nog maar weinig mensen in het centrum. De activiteit is op een zeer rustige manier verlopen. (proces)

3. Koken met Tsjetsjeense vrouwen (11 april 2008)

Vorbereiding:

We plannen maandelijks een kookdag. Telkens komen vrouwen uit een ander land aan bod om te koken. Zij koken dan voor het hele centrum.

Praktische taken:

- inkopen doen met één van de Tsjetsjeense vrouwen,
- begeleiden van de activiteit.

Uitvoering:

- Werkwijze: op de achtergrond

Wanneer de Tsjetsjeense vrouwen koken, houden we ons op de achtergrond. Zij gaan immers zelf zeer gestructureerd en georganiseerd te werk. We wassen af, kijken, nemen foto's, ... Alle vrouwen weten heel goed wat ze wanneer moeten doen. Het gaat allemaal heel vlot en het resultaat is dat alles perfect op tijd klaar is. Als een groep zo sterk georganiseerd is, is het niet nodig dat wij de activiteit volledig in handen nemen. Wel is het belangrijk voor hen iemand achter de hand te hebben om te vertalen, ... Door aanwezig te zijn en ons ter beschikking te houden voor dringende zaken, hebben we vertrouwen gewonnen.

Evaluatie:

- Ongeveer 10 vrouwen hebben mee gekookt. (product)
- Tsjetsjeense vrouwen zijn blijkbaar goed georganiseerd. De activiteit verliep vlot en zonder veel stress. (proces)
- Het opdienen van het voedsel was een echt succes. Er werd gedanst op traditionele muziek, uitleg gegeven bij het voedsel. Het was zeer leuk. (proces)

4. Schaatsen (16 april 2008)

Vorbereiding:

Ook het schaatsen was, even als het zwemmen, een gezamenlijke activiteit van kinder- en vrouwenwerking. Eigenlijk stond deze activiteit open voor alle mensen van het centrum.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen,
- maken van een affiche,
- begeleid van de activiteit.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: drempels verlagen

Om dezelfde reden als bij het zwemmen hebben we voor de activiteit, gepland door de kinderwerking, niet alleen de moeders maar ook andere vrouwen meegevraagd. Het werkt namelijk motiverend voor de moeders als er ook nog andere vrouwen meegaan.

- Werkwijze 2: Banden versterken

Tijdens het schaatsen heb ik extra aandacht voor de vrouwen die mee gingen. Voor velen is het de eerste keer en dus geen gemakkelijke opdracht. Je voelt aan, dat hen helpen met iets wat ze (nog) niet goed kunnen, de band met hen versterkt.

Evaluatie:

- Er zijn veertien vrouwen mee gaan schaatsen. (product)
- Doordat vele vrouwen nog nooit hadden geschaatst, hebben we hen goed moeten ondersteunen. Dit zorgt voor een band. (product)
- De activiteit was weer in combinatie met de kinderwerking. Het openstellen van kinderactiviteiten voor alle vrouwen verlaagt de drempel voor de moeders om mee te gaan.

5. Beautyavond: epilieren – henna – nagellak – foto's (18 april 2008)

Vorbereiding:

We doen maandelijks één beautyavond maar maandelijks ziet deze er anders uit. Deze keer hadden we twee mensen die de wenkbrauwen kunnen epilieren, hadden we een iemand die tekeningen met henna kan maken. Hebben we een tafel waarop de foto's van de activiteiten worden uitgestald om ze te kunnen bestellen en tot slot hebben we ook nog een tafel waar ze hun nagels kunnen lakken.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen,
- klaarzetten van het lokaal,
- begeleiden van de activiteit,
- maken van een affiche,
- Inkopen doen (pincetten, ...).

Uitvoering:

- Werkwijze 1: overleggen

Op voorhand hebben we met twee vrouwen van het centrum afgesproken dat zij zouden epilieren op de vrouwenactiviteit. De dag van de activiteit haakte er één af, en de andere wilde ook nog maar enkele vrouwen doen. Het was dus snel naar een creatieve oplossing op zoek gaan. We wisten dat één van de mannen van het centrum kan epilieren met een touwtje. Dit is een speciale techniek. We hebben besloten om hem te gaan vragen of hij, indien er teveel vrouwen hun wenkbrauwen willen laten doen voor één vrouw, wilt inspringen. Hij vindt dit helemaal geen probleem. Als het moment er is dat er een lange rij staat te wachten voor het epilieren hebben we het in de groep gegooid. Niemand heeft er iets op tegen dat er een man binnen komt en dus geven we hem een plaatsje vlak bij de deur.

- Werkwijze 2: dankbaarheid tonen
Al diegenen die 'werken' op de beautyactiviteit (zij die epilieren, de vrouw die de henna tekeningen maakt) bedanken we met een kleinigheid uit onze cadeaukast. Hiermee willen we duidelijk maken dat we appreciëren wat zij doen.

Evaluatie:

- De beauty avond was weer een succes. Er zijn veel vrouwen naar toe gekomen (een 40tal) en de reacties waren zeer positief. (product)
- Het inschakelen van het kunnen van andere vrouwen uit het centrum is een zeer goede manier. Zo leren de vrouwen elkaar beter kennen, krijgen ze respect voor elkaar. (proces)

6. Etnografisch Museum (23 april 2008)

Vorbereiding:

Omdat dit de eerste keer was dat we met de vrouwen naar een museum wilde en omdat buitenhuis activiteiten sowieso meer ronselwerk vragen, hebben we extra ons best gedaan.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen en begeleiden van de activiteit,
- maken van een affiche,
- mensen inschrijven,
- zorgen voor de nodige financiële middelen,
- wegbeschrijving afdrukken.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: alles voor de vrouwen

In het Museum zijn we in kleine groepjes samengebleven en heb ik actief de dingen die bij de werken staan vertaald. Om er zoveel mogelijk uit te halen voor de vrouwen.

- Werkwijze 2: erkenning

Wanneer ik in het Etnografisch Museum een werk zie uit een land van herkomst van één van onze vrouwen, spreek ik haar hierover aan. Dit erkent haar in haar eigen verhaal. Ik kan merken dat dit geapprecieerd wordt.

Evaluatie:

- Er waren 20 vrouwen mee naar het museum. (product)
- De tentoonstelling vormt een aanleiding om vragen te stellen over de culturen van de vrouwen. De interesse vinden ze zeer leuk. (proces)
- Iets gaan drinken na het museum is zeer zinvol. De vrouwen hebben het gevoel eens echt te kunnen ontspannen, er eens echt tussenuit te zijn. Hierover wordt nog lang gepraat. (product)

7. Koken voor BLINK (25 en 26 april 2008)

Vorbereiding:

Blink is een cultuur markt op het Frederik van Heden plein. Het is een goed initiatief om hier als opvangcentrum te gaan staan zodat er een wederzijdse integratie is van de mensen uit het centrum en de omringende burens. We hebben met enkele vrouwen hapjes gemaakt die we dan gratis kunnen uitdelen. Dit omdat we op deze manier de kwaliteiten van onze bewoonsters in het daglicht zetten.

Praktische taken:

- vrouwen aanspreken en het koken begeleiden,
- mensen aanspreken om naar BLINK te komen,
- financiële zaken met de drankleverancier op de markt regelen.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: begeleiden is mee helpen

Omdat BLINK iets is om het centrum op een positieve manier voor te stellen aan de buurt en de mensen die kookten er als dusdanig niet zoveel aan hebben, vind ik het

belangrijk om de vrouwen die iets maakten, heel actief te helpen. Ook de opkuis neem ik mee op mij.

- Werkwijze 2: erkenning

Verder vind ik het belangrijk om de vrouwen meerdere keren te bedanken. In het groot hebben wij ook uitgehangen wie wat heeft gemaakt en uit welk land de specialiteiten komen. Dit de vrouwen te erkennen in de dingen die ze doen.

Evaluatie:

- Het koken verliep goed en was leuk. Omdat het telkens maar enkele vrouwen waren, hadden we de mogelijkheid hen beter te leren kennen. De ideale gelegenheid! (proces)
- Ze vinden het leuk wanneer ze, wat ze hebben gemaakt, zelf mogen uitdelen en voorstellen. (proces)

Tussendoel 3

'De vrouwen uiten hun ideeën. Ze delen ons mee wat ze graag willen doen en geven feedback indien het niet beantwoord aan hun eisen.'

1. Evaluatiegesprekken (Verschillende data)

Vorbereiding:

Halverwege de stageperiode drong zich een grondige evaluatie van de vrouwenwerking op. Met ± 70 vrouwen een individueel gesprek hebben is omwille van allerlei praktische redenen niet mogelijk.

Bij de zoektocht naar de juiste methodische aanpak onderzocht ik eerst het idee om de vrouwen een beperkte vragenlijst te laten invullen. Deze vragenlijsten dienden in verschillende talen ter beschikking gesteld te worden. Uit gesprekken met collega's wordt snel duidelijk dat dit een massa papierwerk zou vergen en waarschijnlijk niet zou leiden tot het gehoopte resultaat. Doorvragen op papier is namelijk zeer moeilijk daar de vragenlijsten noodzakelijkerwijs beperkt moeten zijn. Ook het probleem van het analfabetisme maakt deze methode minder bruikbaar.

Vanuit deze gesprekken ontstaat het idee om een handleiding op te stellen voor groepsgesprekken met kleine groepjes vrouwen die regelmatig op de vrouwenwerking aanwezig zijn en zij die niet of weinig komen. Het is belangrijk om alle taalgroepen aan bod te laten komen. Binnen de taalgroepen worden een aantal personen willekeurig aangesproken. Aan collega's vraag ik om mij bij te staan als tolk.

Praktische taken:

- opstellen handleiding voor evaluatiegesprekken,
- aanspreken van mogelijke tolken,
- aanspreken van de vrouwen,
- zorgen voor drank.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: naar de mening luisteren

De gesprekken verliepen goed gestructureerd, ik nam er de tijd voor. Ik vind dit belangrijk om goed naar de meningen te kunnen luisteren en door te kunnen vragen.

- Werkwijze 2: echt verstaan

Ook al kon ik met bepaalde vrouwen in het Engels praten toch vond ik belangrijk tolken te zoeken. In de eigen taal kunnen de vrouwen zich vaak beter en juist uitdrukken.

Evaluatie:

- De gesprekken zijn zeer goed verlopen. Het is een goede methodiek. (proces)
- Echt tijd nemen om eens met de vrouwen samen te zitten stimuleert hen om hun mening mee te delen.
- In totaal heb ik negen evaluatiegesprekken gevoerd. En heb ik zevenentwintig vrouwen ondervraagd. (product)

Tussendoel 4

'De vrouwen nemen actief/spontaan deel aan activiteiten. Ze doen zelf voorstellen of geven ideeën. Ze willen bepaalde, weliswaar beperkte taken op zich nemen.'

1. Stadswandeling (9 mei 2008)

Vorbereiding:

Omdat ik uit de evaluatiegesprekken had vernomen dat vele vrouwen geïnteresseerd zijn in de Belgische cultuur en in Antwerpen vind ik het een leuk idee om eens een stadswandeling met hen te doen.

Praktische taken:

- uitstippelen stadswandeling,
- verzamelen van informatie,
- vrouwen aanspreken,
- zorgen voor lunch.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: iets van ons laten zien

Als assistent van het centrum vraag je regelmatig naar gewoonten, ... in de culturen van de bewoners. Wanneer ik wist dat we een stadswandeling gingen doen ben ik op zoek gegaan naar interessante informatie over Antwerpen omdat ik de vrouwen ook echt iets wilde leren.

- Werkwijze 2: er eens echt tussenuit

Omdat het goed weer is voorzien we voor 's middags een picknick. In het centrum kan je wel van alles krijgen maar toch hebben we bijvoorbeeld gekozen om stokbrood te kopen in plaats van gewoon brood van het centrum te nemen. Zo was het eens echt iets anders.

Evaluatie:

- Er hebben 20 vrouwen deelgenomen aan de wandeling. (product)
- De wandeling mag maximum 1 uur duren anders zijn de vrouwen te moe. (proces)
- De picknick is een zeer goed idee.

2. Zwemmen (16 mei 2008)

Vorbereiding:

Omdat de vrouwen zo enthousiast zijn over de vorige zwemactiviteit wilden we dat graag terug organiseren.

Praktische taken:

- zwembad contacteren,
- aankopen badpakken,
- aanspreken van de vrouwen,
- zorgen voor de lunch.

Uitvoering:

- Werkwijze 1: aandacht hebben

De reden waarom we steeds voor een subtropisch zwembad kiezen en niet voor een gewoon zwembad is omdat vele vrouwen niet kunnen zwemmen. Wanneer we naar een zwembad gaan met nog andere faciliteiten hebben ook de vrouwen die niet kunnen zwemmen er iets aan.

- Werkwijze 2: overnemen

Tijdens het zwemmen nemen I. en ik de kinderlast van de mama's even over. Zo kunnen zij zich eens echt uitleven en plezier maken met de andere vrouwen.

Evaluatie:

- Er zijn 27 vrouwen mee gaan zwemmen. (product)
- Het overnemen van de kinderlast zorgt ervoor dat de vrouwen extra dankbaar zijn. (product)

- Het is een activiteit die vrouwen doet open bloeien en hen echt laat ontspannen. (proces)

3. Filmnamiddag 'Save the last dance' (23 mei 2008)

Vorbereiding:

I. heeft een week verlof en ik sta er dus alleen voor de vrouwenactiviteit. Er staat een film op het programma. In één van de evaluatiegesprekken geeft een vrouw aan dat ze de film 'Save the last dance' wil zien. Deze ben ik dus gaan huren.

Praktische taken:

- aanspreken van de vrouwen,
- huren van de film,
- lokaal klaarzetten,
- drank en nootjes voorzien,
- begeleiden van de activiteit.

Uitvoering:

- Werkwijze: consequent

De film start om 13.00uur. Tegen dan heb ik hem ook werkelijk opgezet. Op dat moment waren er nog maar drie vrouwen in het lokaal. Toch vind ik het eerlijk, naar zij die wel op tijd zijn, dat de film op tijd begint. De andere vrouwen zijn in de eerste tien minuten van de film binnen gekomen.

Evaluatie:

- Er zijn 10 vrouwen naar de film komen kijken. (product)
- De vrouwen zijn heel enthousiast en dankbaar. (product)

BIJLAGE 5: Evaluatieformulier voor de begeleiding

Vrouwenwerking

Evaluatie formulier

Activiteit:

Datum:

Aantal deelnemers:

Opmerkingen:

Voor volgende keer:

Reacties deelnemers:

BIJLAGE 6: Foto's ideeënbus en evaluatiemethodiek

BIJLAGE 7: Handleiding evalueren in kleine groepjes

Om het evalueren in kleine groepjes te begeleiden, heb ik voor mezelf een evaluatiedocument opgemaakt. Dit is mijn leidraad doorheen de gesprekjes. Ik heb niet in alle groepjes alle vragen gesteld, maar heb vooral ingespeeld op wat ze zelf aangeven.

Sommige onder jullie waren al vaak aanwezig, anderen niet. Zij die aanwezig waren wil ik bedanken, tegen zei die er niet waren: ik hoop dat jullie er in de toekomst wel bij zullen zijn.

De vrouwenwerking is iets wat ik heb opgericht in functie van mijn studies. Jullie inzet/ deelname/ ... zorgt voor een goed draaiende vrouwenwerking. Dit zorgt op zijn beurt voor een goede beoordeling van wat ik doe in het centrum.

Ik vind het belangrijk dat jullie, als vrouwen wonende in dit centrum, inspraak hebben. Vandaar dat we nu bij elkaar zitten. Ik heb E., K., I. gevraagd om te tolken zodat ik in gesprek met jullie de juiste dingen kan verstaan en concluderen.

Ik wil benadrukken dat alles wat jullie mij vertellen zal verwerkt worden. In die zin dat ik het zal gebruiken om de vrouwenwerking naar de toekomst toe te verbeteren, te optimaliseren. Laat het vanzelfsprekend zijn dat niets tegen jullie wordt gebruikt.

Op voorhand heb ik een aantal doelstellingen geformuleerd. Dit zijn de dingen die ik met de vrouwenwerking wil bereiken.

- Ik wil o.a. een plaats creëren waar jullie als vrouwen kunnen samen komen om enerzijds 'vrouw' te zijn, om zonder zorgen te en om te praten over dingen die jullie bezig houden anderzijds wil ik dat het een plaats is om te ontspannen, te lachen, enzovoort.
- Verder wil ik ook, dat er een aantal personen van het team de vaste gezichten van de vrouwenwerking zijn. Zodat jullie weten wie jullie kunnen aanspreken.
- Ik wil ook trachten om door het organiseren van activiteiten een netwerk te creëren tussen vrouwen. Ik wil dat jullie elkaar leren kennen en dat er zo netwerken ontstaan waarop jullie kunnen terug vallen indien nodig.
- Om dit alles op een zo grootschalige manier te bereiken wil ik zoveel mogelijk vrouwen bereiken.

Om te toetsen in welke mate ik deze doelstellingen al heb bereikt, heb ik een vragenlijst opgesteld.

1. Wat vind je van het tijdstip van de activiteiten? Goed – te vroeg – te laat.
2. Wat vind je van de duur van de activiteiten? Te lang – te kort – goed.
3. Vind je de activiteiten goed georganiseerd?
4. Is de groep te groot - te klein of goed? Voel je je veilig? Kan je jezelf zijn?
Neen → welke factoren bepalen dat je dat niet kan?
5. Leveren de activiteiten voldoende ontspanning, materiaal, rust, resultaat, ... op?
6. Aan deelnemen aan activiteiten zijn een aantal nadelen verbonden. Voorbeelden hiervan zijn: kinderen die niet binnen mogen, activiteiten die samenvallen met jobs, vragen erom deze jobs door te geven wat leidt tot verlies van financiële middelen. Wegen de positieve kanten van het deelnemen aan een activiteit op tegen deze negatievere kanten?
7. Waren de activiteiten waaraan je deelnam zoals je verwachtte?
Ja → welke verwachtingen had je? Hoe werden ze ingelost?
Nee → waren ze beter/ slechter dan verwacht? Wat was er zo positief of wat ontbrak er?
8. Heeft de deelname aan een activiteit ertoe geleid dat je nog deelneemt? Wat houdt je tegen te komen? Wat overtuigt je om te blijven komen?
Neen → waarom niet?
9. Voel je je aangesproken door de manier van werven? (Affiches – persoonlijk aanspreken – afroepen)

10. Zijn de activiteiten een antwoord op je behoeften?
Bv. Behoeftte aan ontspanning, dat wordt ingelost door een filmavond,
Behoeftte aan lichaamsverzorging waaraan wordt tegemoet gekomen in de beauty
activiteiten, ...
11. Heb je het gevoel dat er naar je geluisterd wordt? Dat je mee mag beslissen over
activiteiten of dat je je zeg mag doen?
12. Is het voor jullie duidelijk wie de sleutelfiguren van de vrouwenwerking zijn? Zijn
deze personen voldoende aanspreekbaar voor jullie?
13. Zijn er dingen die je kwijt wilt? Voorbeelden: ideeën voor activiteiten, klachten,
opmerkingen, ...

LITERATUURLIJST

Boeken:

- PINTO, D., *Interculturele communicatie, conflicten en management*. Houten, Bohn Stafleu Van Loghum, 2004.
- Roel, G., *Project management, projectmatig werken in de praktijk*. The Netherlands, Wolters – Noordhoff Groningen, 2005.
- De Cauter, F. en Walgrave L., *Methodiek van de preventieve projectwerking*. Acco Leuven, Amersfoort, 1999.
- De Koning, N., *Projecten aansturen*. Academic Service, Den Haag, 2004.
- Jaspers, D., *Energize! Speelse groepsactiviteiten*. Leefsleutels vzw, 2001.
- Van Duifhuizen, R., Genc-Canbolat, F., van Hinsberg, A., *Vrijwilligerswerk vertaald. Intercultureel communiceren bij de werving van vrijwilligers*. Utrecht, Stap Twee, oktober 2004.
- Frontoffice Inburgering, *Inburgering en werving vrouwen*. Den Haag, Frontoffice Inburgering, 2007.
- Van Tilburg, L., van Bergen, M., *Kleurrijke vrouwen over de drempel*. Utrecht, NIZW, augustus 2003.
- Kadervorming van het Steunpunt Jeugd, *Methodieken: evalueren*. Brussel, Steunpunt jeugd - Platform kadervorming.

Eindwerken:

- LAUWERS, L., *Als communicerende vaten niet gelijk lopen... Communiceren met Marokkaanse cursisten*. Antwerpen, Karel de Grote - Hogeschool Antwerpen, Departement Sociaal Agogisch Werk, 2006. (niet – gepubliceerde eindverhandeling)
- KUYLEN E., *Genderspecifieke problemen en het belang van vrouwenwerkingen in de opvang van asielzoekers*. Antwerpen, Hogeschool Antwerpen, Departement Sociaal Agogisch Werk, 2004-2005. (niet – gepubliceerde eindverhandeling)

Rapporten:

- VINK, J., *De leefsituatie en maatschappelijke positie van vrouwelijke vluchtelingen in België*. Antwerpen, YWCA, november 2001.
- Ingrid Tiggelovend, *Ethnocommunicatie: communiceren met een multicultureel publiek*. Antwerpen, Verbal Vision VZW, in opdracht van de Cel Gelijke Kansen van de Vlaamse Gemeenschap en met de steun van de Provincie Antwerpen, 2005.
- YWCA-ANTWERPEN, *Opvang en begeleiding van vrouwelijke vluchtelingen: nood aan een genderbenadering*. Antwerpen, YWCA, Juni 2003. (niet - gepubliceerd onderzoek)
- SCHEEPERS, S., *Vrouwelijke vluchtelingen in België*. Brussel, Rol en samenleving vzw, maart 2002.

Internet:

- Fedasil. *Internet, 16 februari 2008*.
(<http://www.fedasil.be/home/Geschiedenis/>)
- Rode Kruis. *Internet, 02 februari 2008*.
(<http://www.rodekruis.be/NL/Activiteiten/Asiel/>)